

gea

quadern de la terra

número 4 - 2000
preu: 500 pta

**2000:
Satisfacció econòmica,
preocupació mediambiental**

"SA
NOS
TRA"

Obra Social
i Cultural

Editorial

Economia i medi ambient, escalfament excessiu

3

Document

VINCLÉS: per la pau, el desenvolupament i el medi ambient

4

Economia i medi ambient

Satisfacció econòmica, preocupació mediambiental

6

El desenvolupament més enllà de l'economiaEntrevistes a Rafael Grasa, *per Maria Ferrer*

9

El cost de la reposicióEntrevista a José Manuel Naredo, *per Maria Ferrer*

13

El medi ambient, una inversió de futurEntrevista a Antoni Riera Font, *per Jordi Calleja*

16

L'ecologista responsableEntrevista a Margalida Rosselló, *per Gina Garcías*

20

«L'ordenació del territori s'ha de consensuar»Entrevista a Josep Oliver, *per Antoni Oliver*

24

Notícies del món

29

Les Illes

31

Agenda

37

La població mundial ha arribat als 6.000 milions.
A la imatge un carrer de Jaipur, l'Índia.

Economia i medi ambient, escalfament excessiu

Segons l'avanç de l'*Informe Econòmic i Social de les Illes Balears* elaborat per "Sa Nostra", 1999 no només ha estat l'any de major creixement de tota la dècada, sinó també de tota la democràcia. Ni més ni manco que un 7'3%, una dècima per sobre del de 1994, que va ser l'any de la definitiva remuntada després de la dura crisi amb la qual començaren els noranta, i un punt més que el PIB de l'any passat que, segons es pensava aleshores, semblava imbatible. Ja ningú no pensava que una economia amb un model econòmic madur com el nostre pogués registrar increments del producte interior brut que abans només s'havien donat en el primer gran boom turístic de la història. Però la realitat s'ha encarregat de demostrar que era possible. Si des de fa dos anys els experts auguren que l'economia entrarà en un procés d'alentiment, el fet és que continuem immersos en una etapa d'escalfament com mai ningú no s'hagués imaginat i això, evidentment, ha fet possible uns beneficis empresarials que han pogut repercutir a la inversió productiva i, sobretot, a la creació de llocs de feina. Mai no hi havia hagut a l'arxipèlag tanta gent fent feina com en aquest final de segle.

I no obstant això, no tots els resultats d'aquest enlairament econòmic són positius. El mateix informe de "Sa Nostra", acompanyat de l'informe anterior sobre l'estat del medi ambient o dels nombrosos estudis socials que ha anat divulgant al llarg dels darrers mesos, demostren que l'escalfament ha accentuat els desequilibris socials i mediambientals que des de fa temps arrossega la nostra comunitat. No debades l'objectiu de reequilibrar el desenvolupament de les Illes ha esdevingut l'objectiu primordial del Govern del Pacte de Progrés, de la mateixa manera que ja en el darrer any de l'anterior executiu aquest havia declarat públicament i notòria que s'havien sobrepassat molts dels límits naturals. Calia, doncs, reestructurar el model o dissenyar-ne un de nou, atès que, de continuar creixent unilateralment com ara, -només amb els motors de la construcció i el turisme- s'acabaria per anul·lar un dels majors avantatges comparatius de les Balears respecte a altres regions mediterrànies competidores: el seu paisatge i la qualitat de vida de la qual, sortosament, gaudeixen. En els darrers anys la bona conjuntura internacional ha actuat a favor de l'actual model de desenvolupament i, possiblement, ha retardat la presa de decisions, però, si més no, la societat balear ha pres consciència de la situació i ja no veu el creixement indiscriminat com un fet estrictament positiu, ans al contrari: hom creu saber que la majoria social de les Illes és a favor d'interposar mesures que refredin les altes temperatures econòmiques per poder assolir un desenvolupament més sostenible que l'actual.

Les Directrius d'Ordenació Territorial, aprovades a finals de la le-

gislatura passada, i altres mesures preventives empeses per l'actual executiu han sortit al pas de l'expansionisme econòmic per evitar que els seus efectes arribin a ser més perjudicials que profitosos per al conjunt social. S'espera, d'aquesta manera, impedir més consum de territori del que sigui raonablement imprescindible per atendre el creixement demogràfic de la població, un creixement que els darrers anys també s'ha vist desbordat per la immigració, una massiva arribada de nova població que s'ha fet necessària per atendre la demanda de mà d'obra del mateix sistema econòmic balear. Però tot plegat actua com una gran bola de neu que cada vegada es fa més grossa a mesura que davalla la pista, un exemple que potser no sigui el més apropiat, perquè aquí, que no en sabem gaire de nevades, resulta que la bola puja en lloc de caure. Cal, doncs, aprofitar aquesta circumstància per transformar els efectes negatius en inèrcies positives. Encara hi som a temps o, almenys, podem aconseguir que els beneficis obtinguts en els darrers anys puguin ser realitzables no només per empènyer el PIB cap a dalt, sinó per fer inversions en medi ambient i en equipaments socials que, a la llarga, seran tant o més positives que les fetes fins ara per mantenir actiu el model.

Les previsions fetes pel Gabinet d'Estudis de "Sa Nostra" són esperançadores. La presa de consciència de la societat balear envers la necessitat d'un desenvolupament sostenible és un fet que cal jutjar d'irreversible i que, endemés, s'acompanya d'un seguit d'excel·lents exercicis econòmics que permeten disposar de recursos suficients per emprendre el nou camí: un camí cap a la diversificació econòmica i del mateix turisme, que s'ha d'adaptar als nous corrents que vénen de fora, així com cap a la rehabilitació de les ciutats i dels pobles en lloc de continuar ocupant més i més territori. Un nou camí que ha de dur, també, pels tirans de nous hàbits mediambientalment correctes, com és la substitució progressiva de la incineració de residus sòlids pel seu reciclatge o la pràctica de mesures d'estalvi energètic, de consum d'aigua dolça, etcètera. És evident que fer aquesta reconversió en una època de bonança econòmica, que feliçment es pot allargar uns quants anys més, hauria de ser molt més senzill que no dur-la a terme en un moment de crisi. Aquest, al cap i a la fi és el gran repte que té plantejat la nostra societat quan just comença el nou mil·lenni: fer que l'escalfament doni pas al llarg dels pròxims anys a un desenvolupament més sostenible, és a dir, a una etapa on el creixement econòmic deixi de basar-se, com fins ara, en la pèrdua progressiva de qualitat mediambiental, perquè l'entorn ens és imprescindible per poder garantir el nostre futur i el de les generacions que ens vendran darrere.

gea
quadern de la terra

núm. 4 - febrer, 2000

Edita: Obra Social i Cultural de "SA NOSTRA" Caixa de Balears

"SA
NOSTRA"
Obra Social
i Cultural

C. Ter, 16. 07009 Palma.
Tel. 971 17 19 25 - Fax 971 17 17 95
E mail: aramis@sanostra.es

Consell Assessor:

Miquel Alenyà, Miquel Pasqual,
Andreu Ramis, Joan Mayol,
Albert Catalan, Miquel Rayó.

Director:

Sebastià Verd

Secretària de redacció:

Magdalena Mulet

Redactors i col·laboradors:

Jordi Calleja, Constanza Forteza,
Gina Garcías, Maria Ferrer,
Miquel Massutí, Antoni Oliver.

Redacció:

Fundesba S.L.
F. de Borja Moll, 10 - entresòl
Tel. 971 71 16 61.
07003-Palma.

Disseny i realització:

Eparrutx, Tel. 971 42 09 66
Dipòsit Legal: PM-433-1998

Preu: 500 pta
Subscripció: 1.500 pta
(tres números per any)

TARJA DE SUBSCRIPCIÓ

Nom i llinatges

.....

Adreça

Ciutat C/P

Tel Fax

Dades bancàries:

"SA NOSTRA" Caixa de Balears, oficina

Compte corrent/llibreta d'estalvis núm.

Per a subscripcions emplenau aquesta tarja i adregeu-la a:
"SA NOSTRA" Caixa de Balears - Obra Social i Cultural,
c. Ter, 16, 07009 Palma, fax 971 17 17 95,
o bé per correu electrònic, a: aramis@sanostra.es

Els tres primers números de **GEA - Quadern de la Terra**
seran de franc, a partir de la recepció d'aquesta subscripció.

En el darrer trimestre de l'any passat Can Tàpera va ser la seu d'un programa formatiu en valors per a professionals de l'educació.

"SA NOSTRA" organitzà dos seminaris, un d'ells "Els educadors i l'ús dels equipaments i recursos didàctics ambientals", adreçat a professors, monitors, guies i educadors ambientals. L'altre "Linguapax. UNESCO. Educar per la pau i el desenvolupament", també destinat a educadors, aquesta vegada de llengua (catalana i castellana), llengües estrangeres (anglès i francès) i ciències socials de tercer cicle de primària i de secundària. Ambdós serviren, una vegada més, per constatar l'interès dels pedagogs pels temes relacionats amb l'educació ambiental i posaren de manifest la importància de l'educació en el foment dels valors cívics, solidaris i ambientalistes.

VINCLES: per la pau, el desenvolupament i el medi ambient

Can Tàpera, Palma, octubre i novembre de 1999

GEA

Vincles és un programa formatiu en valors per a professionals de l'educació, que s'ha celebrat a Can Tàpera. La paraula VINCLES suggereix vinculació, amb els nostres semblants, amb el medi, i entre les assignatures tradicionals i els temes transversals. Les lletres de VINCLES tenen significat propi: Vida, Igualtat, Natura, Civisme, Llibertat, Educació i Solidaritat.

"SA NOSTRA" organitzà a Can Tàpera durant els mesos d'octubre i novembre de 1999 el Programa formatiu en valors per a professionals de l'educació que inclogué dos seminaris: "Els educadors i l'ús dels equipaments i recursos didàctics ambientals" i el seminari "Linguapax. UNESCO. Educar per la pau i el desenvolupament". Mentre que el primer tenia com a objectiu la promoció de la reflexió sobre el paper del professor en l'educació ambiental, sobre els criteris que s'han de seguir per escollir les activitats d'educació ambiental i sobre l'elecció d'equipaments i recursos, el segon centrà els debats en les llengües considerades com els nervis de les cultures.

El programa establert per al seminari d'educació centrà els seus debats en el paper dels professors al moment de realitzar una activitat educativa en un equipament didàctic ambiental. Per saber quina és també la funció dels centres que promouen itineraris i altres iniciatives educatives relacionades amb el medi ambient i els cri-

teris que s'han de seguir per escollir les activitats d'educació ambiental a fer.

Els ponents i participants s'esforçaren també per imaginar com seran els equipaments i recursos didàctics ambientals del futur.

L'objectiu del seminari, ja ho dèiem, és reflexionar sobre aquestes qüestions: una anàlisi necessària, i sobretot útil, en un moment en el qual l'educació ambiental irromp en el món de l'ensenyament i es perfila, ningú no ho dubta, com l'eina més efectiva a l'hora de promoure la conservació del medi.

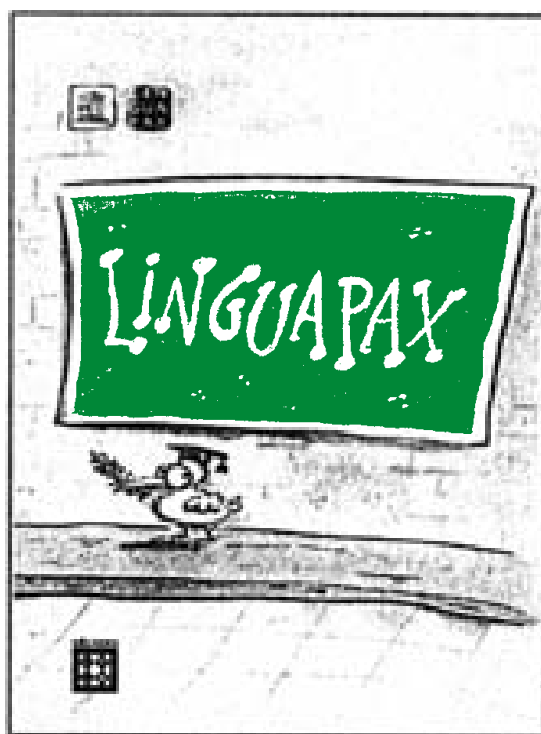
"SA NOSTRA" comptà en aquesta ocasió amb professionals de diferents branques de la pedagogia i l'educació ambiental de reconegut prestigi que explicaren les seves experiències i teories. Així, Oscar Cid, director del Camp d'Aprenentatge del Delta

de l'Ebre, analitzà els actuals reptes en el marc europeu pel que fa als recursos i equipaments didàctics ambientals.

Per la seva banda, Antoni Ballester, doctor en Geografia de la Universitat de les Illes Balears va fer una reflexió sobre la realitat actual a les Illes, i en una segona intervenció parlà del paper dels professors i monitors en l'ús d'equipaments i de material, tot exposant una experiència de viatge d'estudis.

Margalida Felio, vicepresidenta de la Societat Catalana d'Educació Ambiental, per la seva banda remarcà en la seva intervenció la necessitat del diàleg per a l'educació ambiental. I el doctor en pedagogia José Gutiérrez, de la Universitat de Granada, parlà del paper de la investigació i dels reptes de qualitat per als equipaments i recursos d'educació ambiental del futur.

El seminari es completà amb visites als principals equipaments de Mallorca en matèria ambiental. Els assistents pogueren conèixer *in situ* la tasca que es realitza a Can Tàpera i a la finca agrícola experimental de sa Canova (sa Pobla) o al Museu Balear de Ciències Naturals i Jardí Botà-

nic de Sóller, a la Trapa i a l'Observatori Astronòmic de Mallorca, situat a Costitx. I pogueren així aplicar a realitats ben concretes els conceptes debatuts i analitzats. Amb això, "Sa Nostra" mostrarà també un dels aspectes més preuats de la seva tasca social, ja que precisament dóna suport a totes aquestes instal·lacions i hi realitza activitats educacionals. La tasca de reflexió que aportà el Seminari pot servir, doncs, també a la institució organitzadora per optimitzar els seus recursos, perquè puguin ser més eficaços, a més d'oferir als educadors i a la comunitat escolar en particular, i a tota la societat balear en general, noves maneres d'aprofundir en els valors ambientalistes que promouguin la preservació futura.

LINGUAPAX

L'aprenentatge de les llengües com a vehicle per crear actituds de comprensió intercultural, de tolerància i de pau, va ser la premissa del segon seminari taller inclòs a VINCLÉS. En aquest cas, "Sa Nostra" proposà un programa amb un conjunt d'activitats senzilles que els professors podran adaptar a les seves necessitats. L'objectiu: donar a conèixer el programa Linguapax de la UNESCO i capacitar els professors per al foment de la comprensió i la cooperació internacionals a través de l'aprenentatge de les llengües estrangeres i de les ciències socials als mateixos centres escolars.

El taller va ser dirigit per Maria Dolors Reig i Garganta, coordinadora pedagògica del Projecte Linguapax, i al llarg de les jornades es donaren a conèixer les eines educatives que fomenten l'interès de les altres cultures, tot valorant la diversitat per

"Aprenent llengües s'entra en l'univers específic de cada àmbit lingüístic. Invitam els educadors i els joves a descobrir les possibilitats de l'aprenentatge de les llengües per crear actituds de comprensió intercultural, de tolerància i de pau"

ajudar a resoldre de forma no violenta els conflictes derivats de la convivència.

El seminari, que donades les condicions socioculturals de la nostra comunitat adquireix una important rellevància, tengué un enfocament socioafectiu per intentar posar-se en la pell de l'altre per així poder comprendre què li passa, com ho viu i què sent.

Al llarg de les jornades es presentà el material que ha elaborat el Centre UNESCO de Catalunya: l'edició dels Quaderns Linguapax, resultat del treball d'un equip de professors i de l'experiència d'un grup de centres educatius del Principat. Aquest material és una concreció del projecte Linguapax de la UNESCO, molt útil a l'ho-

ra de fomentar la comprensió i la cooperació internacional a través de l'ensenyament i l'aprenentatge de les llengües estrangeres. Es tracta d'uns quaderns adreçats a l'alumnat de 12 a 16 anys que es donà a conèixer als professors interessats a participar en el projecte.

Amb aquestes dues iniciatives, "SA NOSTRA" no fa sinó confirmar una línia de treball a la qual ha dedicat molts d'esforços i il·lusió: l'educació com a eina imprescindible per al foment dels valors tant ambientalistes, com cívics i solidaris, i el rellevant paper de l'escola en el desenvolupament de la nostra comunitat.

L'evolució econòmica que han experimentat les Illes Balears en els darrers anys ha significat una notable aportació de recursos financers que, en circumstàncies normals, han de permetre assumir amb garanties el repte de reformar el model de desenvolupament que ha vigit en els darrers trenta anys. No obstant això, l'expansió iniciada el 1994 i que presumiblement continuarà en els pròxims anys, ha accentuat els desequilibris socials i mediambientals que pateix l'arxipèlag, tal com es recull en el darrer Informe Econòmic i Social de les Illes Balears elaborat per "Sa Nostra" i en el de l'Estat del Medi Ambient realitzat per la Societat d'Història Natural.

Satisfacció econòmica, preocupació mediambiental

Sebastià Verd

Un any més, "Sa Nostra" acudí puntualment a la cita de cap d'any amb l'anàlisi de la conjuntura econòmica i les previsions immediates de futur, és a dir, amb l'*Informe Econòmic i Social* que durant trenta anys ininterromputs ha descrit la història de les Illes. Unes previsions, explica des del cap de l'Obra Social i Cultural de l'entitat d'estalvis, Miquel Alenyà, que continuen sorprenent fins i tot els més avisats sobre l'economia de les Illes Balears. El creixement del producte interior brut del 1999 va ser d'un 7'3%, per sobre de la xifra rècord del 1994 i, molt especialment, per sobre de tots els percentatges acumulats al llarg dels darrers trenta anys, és a dir, des de l'inici del boom turístic fins ara. Creix el PIB, creix la inversió, creix el consum... Som, per tant, davant una situació d'expansió, amb una economia visiblement escalfada i sense que, de moment, ningú no gosi dir quan es produirà l'anunciada desacceleració. De fet, tots els indicis avisen que el

de feina. Però això no lleva que hi hagi una notable preocupació mediambiental.

TURISME I CONSTRUCCIÓ

Des de fa ja dos anys els experts anuncien un refredament econòmic que permetria situar les Balears en una zona de sostenibilitat. A principi de l'any passat tothom preveia que el 1999 registraria l'inici de l'alentiment, però la realitat ha estat ben diferent. Les causes són diverses, però destaca el turisme que, un cop més, ha registrat creixement tant a l'estiu com a l'hivern, però sobretot durant la temporada mitjana i baixa. Els ingressos turístics han crescut un 14'2%, i s'han situat en els 1'16 bilions de pessetes, una xifra rècord, que meravella la resta de països de la Mediterrània, però que a les nostres illes cal rebre amb una certa inquietud. No debades la construcció ha registrat un increment d'activitat de l'11'8% sobre una situació que ja era de per si prou expansiva, la qual cosa s'explica perquè, malgrat tot, la mateixa dinàmica econòmica provoca que hi hagi més demanda que oferta. El preu mitjà de l'habitatge s'ha encarat en un 20%, però el mercat l'absorbeix, de manera que de continuar aquest ritme les Illes Balears passaran de ser una de les comunitats amb cases més barates a ser una de les més cares. I és que la bonança econòmica ha provocat una forta onada immigratòria que, a més, com assenyala Miquel Alenyà, ha coincidit amb la incorporació al món laboral de la generació del *baby boom* dels anys setanta.

No només compren habitatges els alemanys, encara que la venda de propietats als estrangers continua sent un dels fenòmens que marcan el final de la dècada noranta, sinó que ho fan els illencs, tot i que aquests, preferentment, es decantin pels habitatges urbans i aquells, pels de les zones rurals. El fet és que la construcció és en una roda que, de moment, no sembla tenir final, ans el contrari. Els estudis de "Sa Nostra" preveuen una llarga etapa de forta activitat, amb un aterratge que serà suau i que, previsiblement, no registrarà cap trencament dramàtic, com va succeir en passades crisis. De fet, els promotors tenen cua per atendre la forta demanda existent en el mercat que afecta, sobretot, els habitatges no superiors als quinze milions de pessetes.

DESEQUILIBRIS MEDIAMBIENTALS

Però no tot són flors i violes en aquesta situació. Les Balears han tancat el mil·lenni fitant el cim màxim de desenvolupament, si més no del desenvolupament caracteritzat pel consum de territori

2000 recentment iniciat pot acabar amb un nou creixement d'entorn del 5%, que malgrat ser inferior al de l'any passat, és superior a la mitjana dels principals països desenvolupats. L'economia, doncs, continua cavalcant sobre una onada expansiva, la qual cosa provoca una indubtable satisfacció econòmica. Les empreses van bé i creen llocs

i de recursos naturals. No hi ha dubte que l'enorme activitat econòmica experimentada en els darrers anys ha tenguut efectes positius innegables, com és el cas ja citat del notable increment de llocs de feina o dels beneficis empresarials que han de permetre noves inversions. Però al mateix temps apareixen nigns que fan ombra sobre l'apa-

rent bonança. La mateixa activitat constructora ha accentuat els desequilibris mediambientals, a la vegada que registrava un augment del consum energètic per sobre d'un 10%. D'altra banda, s'ha produït una autèntica allau immigratòria que dona resposta a les necessitats de mà d'obra existents a les Illes, amb tots els efectes col·laterals que aquest fenomen pot arribar a tenir. I, finalment -qüestió que Miquel Alenyà ha volgut emfatitzar, molt encertadament- s'ha constatat per part de la població jove en edat laboral un abandonament abans d'hora de l'ensenyament secundari per incorporar-se a la feina, la qual cosa dona peu a una perillosa descapitalització cultural en un futur més o manco immediat.

INVERSIONS SOSTENIBLES

Tot plegat, el fet que l'economia de les Illes superi el creixement de la Unió Europea i de l'Estat espanyol, fins al punt que en el 1999 ha triplicat el primer i multiplicat per dos el segon, ha situat la societat illenca davant un repte important: el repte de reconvertir el seu model per fer-lo sostenible en el futur. Segons els informes de "Sa Nostra" la situació és bona perquè a pesar dels desequilibris, és possible pensar en una desaceleració gradual, la qual cosa pot permetre planificar una sortida favorable, és a dir, tenir en compte els límits naturals a l'hora de plantejar-se noves alternatives. Es tracta, en definitiva, d'impulsar un canvi d'actitud que, segons deia el president de "Sa Nostra" en una entrevista publicada a la revista ONA, consisteix a fer inversions sostenibles. En definitiva, invertir en noves idees, en nova tecnologia i, d'una manera molt especial, en projectes mediambientals que converteixin les Balears en una societat adaptada a les necessitats del segle XXI.

La situació econòmica ja la coneixem. L'evolució s'ha conegut i publicat per "Sa Nostra" al llarg de tres dècades, però l'*Estat del Medi Ambient* no s'ha incorporat fins l'any passat de manera definitiva a l'*Informe Econòmic i Social*. Segons els responsables de l'entitat financera, avui ja no

és possible analitzar aïlladament les dades econòmiques sense comparar-les amb les socials i les culturals. Per això, des de fa dos anys, es va encarregar a la Societat d'Història Natural de les Balears un informe anual sobre l'estat del medi ambient, un resum del qual s'ha incorporat a l'*Informe Econòmic i Social*. I què ens diu aquest *Estat*? Doncs, a manera de conclusió, que "el procés de saturació turística i urbanística, tot i permetre elevar els nivells monetaris de renda, provoca, alhora, costos de diversa naturalesa i pèrdues de qualitat de vida (...). La minva de la qualitat de vida es deu, entre d'altres factors, als inconvenients derivats de la massificació de platges i d'espais naturals, a la saturació de carreteres, a l'escassa qualitat de l'aigua potable dels serveis públics, a la degradació del paisatge, sobretot, el del litoral, al procés de parcel·lació del territori, al tancament de camins i d'accessos al mar, a la congestió dels serveis sanitaris, etcètera".

Els estudis de "Sa Nostra" preveuen una llarga etapa de forta activitat, amb un aterratge que serà suau i que, previsiblement, no registrarà cap trencament dramàtic

L'ESTAT DEL MEDI AMBIENT

Per arribar a aquesta conclusió els redactors de l'*Estat del Medi Ambient* analitzen diferents situacions que afecten el medi ambient de les Illes, des dels nivells de renous que es donen a les ciutats (a Palma se cita el cas de sa Llotja com a paradigma) i zones turístiques, al consum energètic, tot passant, entre d'altres qüestions, per les carreteres, el subministrament d'aigua, el transport, la construcció a sòl rústic i en àrees naturals. L'Informe, referit al 1998, però actualitzat per les dades provisionals del 1999, mostren com s'ha incrementat el consum energètic sense que encara s'hagi definida una solució per al problema de subministrament. També que any rere any augmenta la recollida de residus sòlids, amb una diferència interanual que va ser de 55.000 tones, prop d'un 30% del total, entre el 1997 i l'any següent. Tot plegat, com a conseqüència del model de desenvolupament que necessitava créixer quantitativament per sobreviure. Les Illes duen quatre anys d'onada constructora, una etapa que alguns especialistes ja han qualificat com el tercer boom turístic, que es caracteritza ja no tant per la construcció d'hotels i d'apartaments, com per la proliferació d'habitatges unifamiliars.

L'*Informe Econòmic i Social* recull com a aspecte positiu l'aprovació l'any passat de les Directrius d'Ordenació

El procés de saturació turística i urbanística, tot i permetre elevar els nivells monetaris de renda, provoca, alhora, costos de diversa naturalesa i pèrdues de qualitat de vida

Territorial (les DOT) i la moratòria turística de l'anterior Govern, un decret que, segons els redactors, té aspectes positius, ja que limita la creació de noves places turístiques, però també d'altres negatius ja que "detura, però no atura" el creixement turístic, perquè permet crear nous hotels si se'n donen de baixa d'antics, fins i tot en espais naturals. En aquest sentit, el nou executiu ha omplert al-

Les Balears han avançat molt en l'estudi de la seva biodiversitat, però que encara falta molt camí per recórrer. Els autors de l'Informe adverteixen, acuradament, que és menester conèixer pam a pam tots els ecosistemes, perquè mai no se sap per on es poden trencar.

pressió creixent i constant sobre el territori i els recursos pot dur a una situació que alguns especialistes han anomenat d'infart turístic, tot referint-se al fet de viure per sobre de les pròpies possibilitats.

CANVI CLIMÀTIC I BIODIVERSITAT

D'altra banda, tant l'Informe com l'Estat destaquen algunes qüestions de les quals, més enllà d'una anàlisi econòmica, aquí no en podem defugir. Una es refereix al canvi climàtic, sobre el qual les possibilitats d'actuació de les Illes són escasses, tot i que convengui la pràctica d'una política solidària envers les causes que originen l'escalfament del planeta (emissió de diòxid de carboni, CO₂, per exemple) però que pot tenir una forta repercussió sobre el medi ambient de les Illes i, com a conseqüència, també sobre l'economia. En aquest sentit, cal destacar la tendència ascendent de les temperatures registrades a partir de l'any 1986. De fet, el 1997 la temperatura mitjana de les Balears va ser un grau per sobre de la mitjana dels darrers vint-i-cinc anys, la qual cosa pot repercutir sobre el nivell de pluges o, en un altre aspecte, sobre la proliferació d'incendis forestals.

Però, sobretot, allò que cal analitzar és la biodiversitat,

que és -s'hi diu- "el factor principal de la riquesa biològica d'una zona". En aquest sentit sembla que les Balears han avançat molt en l'estudi de la seva biodiversitat, però que encara falta molt de camí per recórrer. Els autors de l'Informe adverteixen, acuradament, que és menester conèixer pam a pam tots els ecosistemes, perquè mai no se sap per on es poden trencar. "Actualment -diuen- s'extingeixen milers d'espècies animals i vegetals, així com un nombre indeterminat de subespècies i de varietats genètiques. Amb la seva extinció perdem per sempre milers d'anys de coneixements i privam les futures generacions de recursos naturals fonamentals per al benestar i per a supervivència de l'espècie humana (...). Afortunadament, cada any es descriuen noves espècies que ajuden a identificar i a conèixer peces desconegudes dels ecosistemes". En aquest sentit, a les Balears es varen poder descriure dues noves espècies: una aranya d'Eivissa i un petit escarabat de la serra de Tramuntana que també es troba en alguns illots de Menorca: la *Cyclosa groppali* (Pesarini, 1998) i el *Parmena balearica* (Vives, 1998).

En qualsevol cas, però, s'adverteix que no es pot confondre l'augment del coneixement sobre la biodiversitat amb la salut de l'ecosistema i, per tant, un cop més, es fa evident que els espais naturals de les Illes no tenen un grau de protecció suficient, que sofreixen una forta pressió turística que ja no només afecta l'ocupació territorial, sinó que pot incidir directament en els processos biològics, com és el cas de la *Caulerpa taxifolia*, l'anomenada "alga assassina" que constitueix un greu perill per a l'ecosistema marí de les Illes o la *Lophocladia lallemandii*, una nova alga tropical que prové de l'oceà Índic i que ha estat localitzada a Eivissa. I és que "la necessitat de mantenir un ecosistema divers i de protegir els éssers vius del planeta va més enllà de raons merament romàntiques (...) atès que la seva finalitat és assegurar que cada ecosistema disposi dels mitjans necessaris per fer front a les eventualitats que se li presentaran i assegurar, així, la seva supervivència.

El centre de Can Tàpera, depenent de l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra", ha estat durant els mesos d'octubre, novembre i desembre l'escenari d'un cicle de conferències anomenat Societat i sostenibilitat. Diferents experts han explicat la seva opinió sobre la relació entre ambdós conceptes, i han aportat noves perspectives d'anàlisi des del punt de vista econòmic o de la participació ciutadana, tot proposant una redefinició d'idees i de noves actuacions més respectuoses amb el medi ambient.

Per una societat sostenible

Maria Ferrer

Una de les propostes del cicle fou la presentació de la publicació *Signes Vitals 1999*. Aquest document és elaborat anualment pel Worldwatch Institute de Washington i permet d'analitzar si la societat s'enfila per la senda de la sostenibilitat o si, pel contrari, se'n desvia. Tal i com va explicar Josep Puig i Boix, doctor en enginyeria industrial i supervisor tècnic de *Signes Vitals*, en la seva edició del mil·lenni, es

posa en evidència el naixement d'una economia totalment nova i d'una revolució ambiental que pot ser d'un abast igual al de la revolució industrial que ens va conduir a l'actual situació d'insostenibilitat.

D'altra banda, l'ecòleg urbà Salvador Rueda va exposar la relació entre els models urbans i la sostenibilitat/insostenibilitat. Tenint en compte que són els sistemes de gestió i d'organització de les ciutats els responsables de l'impacte que aquests nuclis provoquen, el conferenciant defensà la necessitat que hi hagi nous models que garanteixin la sostenibilitat. Una ciutat alternativa que ha de partir de l'anàlisi d'elements fonamentals com l'ordenació del territori, els models de mobilitat i els fluxos de materials i d'energies.

El turisme i la seva empremta ecològica fou el tema elegit per l'enginyer industrial i consultor independent Antonio Estevan. Definí l'empremta com "l'espai ecològic necessari per produir la quantitat d'un determinat recurs que és consumit per una activitat humana concreta, en aquest cas el turisme", Estevan deixà palesa la desproporció que es dona entre els territoris ocupats per les instal·lacions turístiques i els recursos que s'hi consumeixen.

Joan David Tàbara va tancar el cicle de conferències amb una crida al que va anomenar el "coneixement per a la sostenibilitat", que suposa entendre la necessitat de disminuir l'ús de recursos naturals no renovables, de minimitzar els nivells actuals de contaminació i d'evitar pèrdua de biodiversitat. Per això, afegí, la població ha de saber com fer-ho i això s'aconsegueix, segons David Tàbara, amb una major participació ciutadana en temes de medi ambient i sostenibilitat.

GEA va entrevistar dos dels conferenciantes, el professor de la Universitat Autònoma de Barcelona Rafael Grasa i el doctor en Ciències Econòmiques José Manuel Naredo.

Rafael Grasa: el desenvolupament més enllà de l'economia

M.F.

Rafael Grasa, a més d'ensenyar Relacions Internacionals, coordina l'àrea d'estudis sobre cooperació i desenvolupament del Centre d'Estudis Internacionals de l'Autònoma. Expert i investigador de temes com les negociacions mediambientals globals, la seguretat ecològica o les polítiques de cooperació per al desenvolupament, és autor de nombroses publicacions i forma part del consell de redacció de prestigioses revistes. Ha estat president de la Federació Catalana d'Organitzacions no Governamentals per al Desenvolupament des de setembre del 1995 fins al maig de 1999. La seva conferència a Can Tàpera tenia el següent títol: *Pobresa, medi i desenvolupament: la sostenibilitat des de l'òptica de l'ecodesenvolupament*.

-Vostè proposa la necessitat de revisar conceptes com desenvolupament. En quin sentit?

-El desenvolupament s'havia entès com un equivalent al creixement econòmic i bàsicament com un problema que només afectava els països del Sud. Les tendències últimes han suposat traslladar el concepte a un terreny molt més complicat, que ens diu clarament que desenvolupament no pot ser només un concepte econòmic, sinó que s'entén com la capacitat d'ampliar les opcions de les persones, per tant com la satisfacció de necessitats bàsiques dels éssers humans, tot entenent aquestes necessitats com els

béns materials, des de l'alimentació, la casa, la seguretat física, o d'altres no materials, com pot ser la pròpia intimitat o la llibertat. Aleshores això ha implicat un canvi en els darrers quinze o vint anys, que és el que jo anomeno la multidimensionalitat del desenvolupament. Quan dic multidimensionalitat el que vull dir és que el desenvolupament té components econòmics, socials i mediambientals.

-Com es combinen aquestes tres dimensions?

-Primer, qualsevol procés d'aquest tipus implica tenir en compte les constriccions de l'entorn, que són inevitables si volem que hi hagi sostenibilitat, però que al mateix temps són diferents

a cada lloc i en especial són diferents al Nord i al Sud. En segon lloc, hem de tenir en compte que l'objectiu del desenvolupament és el benestar de les persones i per tant la dimensió social és clara. No té sentit el creixement econòmic si no és per ampliar el benestar social de la majoria de la gent. I la tercera dimensió és l'econòmica, que ha passat a ser bàsicament instrumental, fins i tot en el tema que es planteja de taxes ecològiques, que tenen aquest sentit. Els instruments econòmics són claus per a la sostenibilitat, però ja no en són la finalitat. D'alguna forma, el circuit, el cercle s'ha tancat i l'economia passa a ser un instrument important en l'objectiu a aconseguir. Amb aquesta multidimensionalitat, desenvolupament és un concepte aplicable a la totalitat d'estats i societat, no només a les del Sud.

-Què suposa a la pràctica aplicar aquesta concepció?

-Això és la teoria, i ja és molt, és el que els organismes internacionals en relació al desenvolupament plantegen. Ningú no dubta que cal parlar del desenvolupament humà, per tant centrat a escala humana, de les persones, encara que malgrat tot, a la pràctica, les coses no són així i el creixement econòmic a la pràctica continua sent l'objectiu clau, bàsic, i en això cal recordar que creixement econòmic sense repartició és inviable, sense que això, en el cas dels països del Sud, invalidi el tema del creixement econòmic. És a dir, de vegades, als països del Sud, és necessari que hi hagi creixement econòmic; el pastís és molt petit, tan petit que encara que estigués ben repartit, que no ho està, seria insuficient la quantitat de pastís per apagar la sensació de gana de les persones. Es tracta, per tant, que el pastís sigui més gros, però que augmenti harmònicament, de forma sostenible i tot assegurant una repartició justa. Això només es pot fer d'una forma, i aquest és el gran problema quan parlem de la concepció de desenvolupament, que és d'una forma equitativa, i l'equitat, en un primer moment, no vol dir igualtat, perquè hi hagi equitat vol dir que els que menys tenen han de rebre més per intentar compensar. I aquest és el tema de fons, perquè els recursos de la biosfera són limitats, tots ho sabem, i això implica que si volem un creixement sostenible i un desenvolupament sostenible en els països del Sud, haurem de malbaratar menys en els països del Nord i clar, aquestes coses ja són diferents. No és el mateix dir que tothom pot créixer i no canviar el seu model de vida, sense que passi res, que dir que els recursos són limitats, i és evident que no podem arribar a tenir els mateixos tipus de recursos. Per posar un exemple, jo sempre poso als meus alumnes el següent exercici, que calculin què significaria que els ciutadans xinesos, més de mil milions de persones, en un temps relativament curt, quinze anys, que és si fa no fa el procés de desenvolupament accelerat en el franquisme del creixement econòmic espanyol, passessin de la mitjana que tenen actualment de cotxes, a una mitjana com la nord-americana, de 0,7 o 0,8 cotxes per persona, que calculin les emissions de CO₂ i d'altres substàncies nocives al medi ambient per saber què implicaria això i que aleshores intentin superar l'insomni que els provocarà l'anàlisi d'aquest tipus de coses. El problema és que no hi ha cap raó moral perquè els xinesos no puguin tenir el mateix nombre de cotxes que els nord-americans. Per tant, una de dues, o canviem el model de vida o és cert que és difícil endevinar que la Terra pugui suportar en quinze anys què significaria això.

INCENTIVAR EL CANVI

-I per on s'ha de començar a canviar el model? No sembla fàcil.

-El problema és aconseguir incentius perquè les coses canviïn. Les coses no canvien soles, per tant jo proposo que hi hagi una actuació a nivell personal, per un costat, de canvi d'hàbits de consum. No pot ser que nosaltres continuem malbaratant sense tenir en compte que el nostre malbaratament per petit que sigui ens afecta a tots. Això vol dir un exercici de tornar a recordar unes qüestions d'austeritat, sense que sigui tornar als temps de les espelmes, però sí intentar ser conscients dels excessos consumistes i, en aquest sentit, hi ha iniciatives força interessants de consum sostenible o de comerç just, etcètera, que es plantegen aquest tipus de qüestions del canvi personal com un element educatiu, pedagògic. En segon lloc, és especialment important que allò que prediquem a nivell internacional comencem a fer-ho a ca nostra, és a dir, que introduïm models sostenibles començant per casa. Jo sempre intento fer reflexionar sobre el nostre model de vida, que és el més insostenible, el dels països del Nord, som un 20% de la població mundial i consumim gairebé el 80% dels recursos energètics que anualment el món utilitza. És evident que aquí hi ha coses que cal anar canviant, amb necessitat també que els governs es plantegin aquestes qüestions. Hi ha coses importants que es poden fer, amb valentia, com per exemple començar a produir determinats tipus d'instruments que estan perfectament identificats, com són tot el tema dels instruments econòmics, com seria l'ecotaxa, que es planteja aquí a les Illes i del qual se n'ha parlat molts de cops a la Mediterrània. Seria molt senzill protegir la biodiversitat de la Mediterrània, que està molt malmesa en general, si féssim una cosa tan senzilla com gravar cada moviment turístic en un dòlar, que és una xifra que per a un turista no té cap importància, però significa cent milions de dòlars a l'any, perquè són cent milions els moviments turístics que es produeixen cada any a la Mediterrània. Això em porta al tercer tipus de canvi, que és que, si tenim en compte que els problemes de desenvolupament i de medi ambient exigeixen solucions institucionals més generals, si no actuem a nivell de país, de municipi, d'illa, de regió, de comunitat europea, és impossible trobar solucions, perquè els problemes mediambientals no coneixen fronteres, i per tant s'han de cercar solucions individuals i globals. En síntesi, diria que es tracta d'aprendre no només com havien dit els ecologistes a pensar globalment, sinó a actuar globalment, i sobretot a pensar multidimensionalment, la qual cosa suposa que el que aquí potser és una bona solució tal volta no ho és per a la resta del món.

-Però és cert que el model que s'exporta és el nostre, el model occidental, i aquesta és l'aspiració dels països del Sud.

-Sí, la característica del ciutadà occidental és cap al messianisme i aquesta reflexió sobre el desenvolupament cap on ens du és a ser cada cop més modestos. Hi ha salvadors confessionals i no confessionals, d'esquerres, de centre i de dreta, vull dir amb això que no és una característica només pròpia dels missioners, per dir-ho així. Finalment, comença a arribar a la gent que entén que no es pot anar als països del Sud per explicar-los la solució específicament nostra, perquè potser no els serveixi. Jo

sempre em refereixo a les paraules de Vandana Shiva, que diu que no només es pot protegir la biodiversitat si només conservem les espècies animals. Allà on s'ha conservat la biodiversitat s'ha conservat també la vida social, i d'alguna manera el que ell ha volgut aplicar és que si volem conservar la biodiversitat d'una zona hem de conservar la vida rural existent. Això ho han descobert a Itàlia fa uns anys i els ha costat molt de temps i molts de diners. Prop de Milà funciona un gran parc que intenta protegir el que queda del medi ambient i el que han descobert és que la forma més fàcil de fer això és donar subsidis a la vida pagesa que hi havia. Resulta més barat donar subsidis i que hi hagi activitat real, en aquest cas activitat rural controlada, que no aquesta concepció tan occidental de parcs protegits absolutament, que són artificials i que a la llarga plantegen dificultats. El que es plantegen són relacions més harmòniques amb el medi ambient.

EL PAPER DE LES ONG

-Vostè ha estat president de la Federació Catalana d'Organitzacions no Governamentals. El seu discurs hauria de dur a un replantejament de la feina d'aquestes entitats?

-Efectivament, i en això hem intentat treballar molt. Les organitzacions no governamentals no han de ser salvadores, messiàniques, han de recordar que la seva tasca fonamental no és el Sud, sinó el Nord, recordar-nos a tots que es poden fer les coses de forma diferent. En algun moment les organitzacions varen caure en aquest joc de voler salvar i varen arribar a considerar-se la veu al Nord de les persones del Sud. Algunes, d'altres encara no, són ja conscients que el Sud pot parlar amb la seva pròpia veu, que és una veu molt atractiva i molt sàvia.

-El terme sostenibilitat s'ha banalitzat?

-Sí, sense cap dubte. Quan va sorgir aquest terme, i quan es va consagrar, va ser a la Cimera de Río, i el que ha passat és que no s'ha anat més enllà. Què és la sostenibilitat? Es deia que es tracta de fer ús dels recursos de tal manera que puguin servir per a ara, però també per a les generacions posteriors. I això planteja moltes preguntes, molts de factors, com quanta gent seran aquestes generacions? El diagnòstic seria, com ja fa temps que vàrem sobrepassar el concepte de sostenibilitat, què és el que podem reduir, què és el que no podem reduir. I a partir d'aquest moment intentar salvar com a mínim algunes qüestions. Aquest és l'exercici bàsic que s'hauria de fer. El perill és que, sobretot als països del Sud, s'utilitza la idea de sostenibilitat com una mena de panacea que resol tots els problemes per als quals ningú no té la solució. Es parla de turisme sostenible, un tipus de turisme molt propi dels països occidentals, que volen anar a certs llocs on hi ha una biodiversitat conservada. Però en aquest sentit s'ha de ser molt dur i tornar al sentiment d'educació que deïem abans. Dificilment podem dir que practiquem l'ecoturisme o el turisme ecològic si els occidentals que anem als països del Sud a fer aquest tipus de turisme utilitzem el mateix tipus de consum d'aigua que feim aquí, perquè així ens trobarem que tensionem fortament una zona, que és el que es produeix en molts de casos, sense anar molt lluny, al nord de Tunísia. A Tunísia ens trobam que pràcticament a les mateixes zones es donen contradiccions en l'ús de tres activitats intensives amb l'aigua. Una el turisme, perquè el turista que hi va és de dues o tres dutxes al dia com a mínim. En segon lloc, agricultura, bàsicament horticultura. I en tercer lloc hi ha una indústria a la zona que també consumeix molta d'aigua. És evident que aquí hi ha un model de sostenibilitat mal aplicat. Que a la ma-

teixa zona hi hagi tres activitats que competeixen entre elles en l'ús d'aigua obliga a un model que és el mateix que trobem a molts de països de la Mediterrània occidental.

-Respecte d'aquestes idees que vostè planteja, és optimista?

-Sí, del que es tracta és de ser conscients que per gestionar aquests problemes a nivell global cal cedir una mica de sobirania. I posarem un exemple, novament de la Mediterrània: tenim una mar que des de fa vint-i-tres anys té el programa més important que hi ha hagut mai d'acció ambiental. Malgrat això, l'any 1996 es plantejà que hi havia el mateix problema que vint anys enre, la qual cosa ens demostrava que la Mediterrània no es podrà protegir fins que no hi hagi mecanismes de cessió de sobirania que ens permetin controlar globalment els cursos mitjans i alts dels rius, que és on comencen a produir-se els problemes d'abocaments de tots tipus de residus que van al mar. Si l'únic que tenim és sobirania per tractar aigües internacionals és evident que la situació no se solucionarà. El que dic és que cal buscar formes de resolució institucional d'aquests problemes. I som optimista justament per la gravetat de la situació, crec que sí, que hi ha una clara consciència que la situació és greu, sense catastrofisme de cap tipus, que apareixen noves formes de gestió d'aquests temes i que aquesta gravetat de la situació fa que molta gent entengui que en situacions de sobirania limitada és inviable.

ENTRE EL NORD I EL SUD

-En aquestes tres dimensions que vostè comentava del concepte de desenvolupament, la social, l'ecològica i l'econòmica, és aquesta darrera la que dona prioritat a tot, i si el món està cada cop més lligat a l'economia, al bon estat de les finances i a les multinacionals, es pot canviar aquesta dinàmica?

-És veritat que hi ha el problema que les relacions internacionals s'han economitat i la política ja no és l'element clau, i això fa que els mateixos estats ja no puguin controlar les coses i moltes d'accions, que s'escapen de les seves mans. La bretxa entre el Nord i el Sud no acaba de créixer, però és que a més a més apareixen "suds" al mateix Nord. Nord i Sud tenen diferències, però, què tenen en comú?, l'exclusió social, i en aquest sentit jo intento plantejar que no es pot veure com a diferent la pobresa, el medi ambient i el desenvolupament, perquè són termes lligats. Sovint els ecologistes s'havien apropiat als temes de la pobresa amb una actitud massa occidental. Si ara tenim en compte això, ens trobem que el problema de demà, quin és?, el medi ambient, però el problema d'avui, actual, sense el qual no hi haurà demà, és la pobresa i l'exclusió, i és un problema que tenim arreu de la societat, amb una diferència. Al Nord, l'exclusió afecta un terç de la població, que ja és molt, però més o menys els dos altres terços ho passen bé. El

problema és que al Sud la pobresa arriba a afectar dos terços de la població, i només un terç ho passa bé. Hi ha una forma molt gràfica de calcular això: és agafar país per país per saber quina és la relació entre el 20% més ric i el 20% més pobre. Als països del Nord normalment la relació és d'un a sis, i a Espanya ni tan sols arriba a sis. És a dir, que el 20% més ric és sis vegades més ric que el 20% més pobre. Però, als països del Sud, i el cas de Brasil és el més expressiu, la relació és d'un 30%. És aquí on cal recordar que els temes mediambientals ens afecten a tots i que tenen una incidència diferent en el Nord i en el Sud, perquè en el Sud els temes mediambientals estan lligats en el cercle viciós: pobresa, medi ambient, desenvolupament. La pobresa és un factor enormement degradant per

al medi ambient i per tant, si volem lluitar per la protecció del medi ambient al Sud, que és molt important, perquè la major part de la biodiversitat de la Terra és als països prop de l'Equador, no es pot fer amb criteris d'aquí. L'única forma de lluitar per la defensa del medi ambient en aquests països, la qual cosa és lluitar per la supervivència de l'espècie humana, és lluitar per l'eradicació de la pobresa. D'altra manera, serà inviable. Com s'explica a la gent del Sud, que lluita per intentar sobreviure, que no pot prorrogar una mica la frontera agrícola per entrar en boscos primaris, perquè aquell bosc és molt important i volem protegir-lo nosaltres, però aquella gent el que vol és menjar cada dia, i nosaltres, que ja fa dècades que no tenim boscos, els ho diem des d'un Nord opulent...

José Manuel Naredo: El cost de la reposició

M.F.

José Manuel Naredo és doctor en ciències econòmiques per la Universitat Complutense de Madrid i funcionari del Cos d'Estadístics de Facultatius de l'Estat. Ha realitzat nombrosos estudis macroeconòmics i investigacions sobre els fonaments de la ciència econòmica, i ha fet anàlisis concretes del funcionament dels sistemes agraris, urbans i industrials i de la seva relació amb els recursos naturals. És vocal del Comitè espanyol del Programa Mab (Man and Biosphere) de la UNESCO i del Consell Rector del CEIA (Centre d'Estudis d'Informació Ambiental).

-Vostè parla de la necessitat de conèixer primer els mals mediambientals per donar després les respostes que pertorqui des del punt de vista econòmic. Quins són aquests mals?

-Els mals mediambientals procedeixen sobretot d'haver posat en marxa un mecanisme que governa la gestió amb criteris exclusivament monetaris sense reparar en les conseqüències físiques de les nostres accions, que es produeixen a terminis o a escales o a nivells d'agregació diferents. Llavors, en aquest sentit, qualsevol intervenció pot llançar un compte de resultats, uns beneficis molt interessants i ocasionar uns danys a l'entorn físic i fins i tot social molt forts. Amb la civilització industrial i amb el capitalisme s'ha desenvolupat aquest criteri de gestió amb un predomini de cada vegada major, amb aquests marges afegits molt interessants. És una màquina molt potent que genera el que s'anomenen «externalitats negatives», és a dir, uns danys en els quals el que queda més enllà d'aquesta línia de comptes no es considera rendibilitat; llavors, la forma més fàcil és carregar costos sobre tercers, sobre aquesta terra de ningú que es diu medi ambient.

-Quins són els temes tabú per a vostè?, per què no s'entra en la seva discussió?

-En primer lloc, aquesta maquinària de còmput econòmic valora els recursos naturals pel seu cost d'extracció i no considera per a res el que seria el cost de reposició. Llavors, clar, quan es diu que el petroli és més barat que l'energia solar, dius, bé, el petroli es crema, i després d'haver-lo fet servir es converteix simplement en residus. Però és que algú pensa tornar a ajuntar el CO₂ i l'aigua per obtenir una altra vegada els enllaços complexos dels hi-

Moment de la conferència que pronuncia J. M. Naredo a Can Tàpera i que presentà M. Alenyà.

drocarburs? A ningú no se li acudiria ni tan sols veure què costaria això. Llavors és un mecanisme que posa per damunt permanentment la mera extracció de recursos, sobretot de l'escorça terrestre, on estan concentrats en un ordre, una estructura molt peculiar i que es degrada cada cop més. Hi ha un altre aspecte i és que no es tanquen els cicles, com fa la naturalesa, la biosfera, perquè el planeta és un sistema solament obert en l'energia solar i tancat als materials, doncs l'energia solar mou tots els cicles de materials i converteix permanentment els residus en recursos. És a dir, que hi ha tota una sèrie de processos successius que es reutilitzen. En canvi, la civilització industrial ha trencat aquest cicle de materials tancat, on es reconverteixen els residus en recursos, i llavors hi ha, per una banda un problema de recursos i per una altra, excés de residus, limitació de recursos i excés de residus. Lla-

vors, són aquests mecanismes de gestió, que són els que governen i orienten el nou criteri de còmput monetari per aquest camí, de manera que la civilització industrial extreu tres vegades més materials de l'escorça terrestre dels que obté de feina de síntesi el planeta. La civilització in-

ESTADÍSTIQUES COM DÉU MANA

-Vostè creu que no s'ha entrat a fons en la qüestió?

-La qüestió és que, si volem conèixer-la, tal vegada hi

dustrial ja s'ha separat de les espècies que viuen més o menys lligades a la fotosíntesi.

-Però, per què diu vostè que no interessa parlar d'aquests temes?

-El problema és que als anys setanta, en principi, es va a començar a discutir una mica un altre dels temes tabú, que és el mite del creixement. Llavors, es va començar a veure que amb aquests mitjans de gestió, si s'expandien, l'assumpte era inviable, era una cosa evident. Hi ha treballs que diuen que si es generalitzen a escala planetària els patrons de consum de combustibles fòssils d'un alemany mitjà, doncs farien falta cinc planetes Terra per absorbir els abocadors atmosfèrics. Els patrons d'aquests països, d'aquests mostradors que són les metròpolis, fan una gestió que és inviable generalitzar a la resta de la població mundial. Bé, aquestes qüestions tan elementals, en els anys setanta es començaren a posar sobre la taula. Després, ja, amb l'abaratiment del petroli, les matèries primeres, als anys vuitanta i noranta, tot això s'ha anat més o menys deixant de banda i llavors s'ha reviscut tota la mitologia del creixement anomenant-la amb el terme més ambigu de *desenvolupament* i afegint-li el llinatge de *sostenible*. Amb aquesta meta, ja no es discutia el mateix que als anys setanta es va a començar a discutir.

hauria d'haver unes estadístiques com Déu mana, de com es gestiona tot el medi físic, els fluxos de materials, per veure si això anirà a millor o a pitjor. I els organismes internacionals no promouen unes estadístiques per al seguiment de tot això.

-Quan s'afegeix el terme de sostenible o es posa de moda el producte ecològic, no pensa vostè que hi ha darrere una major conscienciació per part de tothom o és tot simplement màrqueting?

-Home, crec que no s'han de posar al mateix calaix totes les entitats que es preocupen per aquests temes, perquè hi ha de tot, però la qüestió clau és que si regeixen uns criteris monetaris purs, és evident que resulta molt més rendible i còmode per a empresaris i per a polítics invertir en imatge verda que invertir a reconvertir tots els seus processos, les instal·lacions, fins i tot les regles del joc econòmic a escala més ampla i bastant més complicada, simplement el que predomina és el més fàcil, tranquil·litzar la població i mantenir una imatge amb la qual la gent estigui conforme. El terme *desenvolupament sostenible* és un bon regal per als polítics. Abans hi havia el conflicte entre conservacionistes i desenvolupistes i de sobte surt això i es convenç tothom i el voten a un tots els que són partidaris d'un desenvolupament sense anar més

enllà. És més fàcil, a costa de buidar el seu contingut.

-L'evidència de les dades de les quals parlava vostè abans, farà canviar el futur?

-En qualsevol cas, el que hi ha és una pugna ideològica sobre com enfocar aquestes coses, és un camp en discussió, no hi ha una ideologia establerta, ja que hi ha voluntat de reconvertir aquestes regles del joc. I llavors passa que altres entitats estan més interessades a utilitzar-la per continuar venent els seus productes, les etiquetes verdes. Aquesta pugna dependrà un poc de com evolucioni la participació social, d'una forma o d'altra, i d'altres aspectes, que no es poden amagar. Acabarà per aflorar el fet que en aquesta fi de segle ja hem extret la meitat del petroli convencional que hi havia als jaciments, llavors, el proper segle l'època d'extraccions pures i dures de petroli barat tocarà a la seva fi. Haurem d'anar a jaciments de cada vegada més cars, llavors passar al petroli no convencional. La base dels recursos amb els quals s'ha d'anar treballant estarà cada vegada més degradada i això s'ha de notar.

EL CREIXEMENT ZERO, UNA FAL·LÀCIA

-I s'hi afegirà, a més, el fenomen de l'explosió demogràfica.

-Jo crec que és una deshonestedat molt forta continuar amb la bandera del creixement, del desenvolupament per a tot el món, plantejant-lo com si tot el món pogués accedir a tots aquests patrons sense més conseqüències, quan en realitat això és una utopia negativa, en el sentit que no és possible, només s'han de veure els límits del planeta per adonar-se que el creixement és una cosa que no té cap ni peus a llarg termini. O sigui, dir que pugui ser sostenible, és un doi. Per exemple, hi ha un llibre que deia que, en els anys seixanta, si continuaven les taxes de creixement demogràfic que hi havia, en nou-cents anys, si no record malament, hi hauria devers 120 habitants per metre quadrat, incloent-hi els oceans. Llavors dius, clar, fins a l'arribada de la civilització industrial, a ningú no se li havia acudit plantejar una societat ideal basada en el creixement permanent d'alguna cosa relacionada amb el món físic.

-Si el que vostè planteja és el creixement zero, a un lloc com Mallorca, on és un tema a debat, és una idea de la qual els polítics fugen.

-Però és que jo crec que el creixement zero és també una fal·làcia. És a dir, una societat viva ha d'estar sempre en moviment, però quan es parla de creixement és que es té al cap una única variable que creix, que és la renda o el producte nacional, perquè és l'únic que es pot mesurar. Llavors, el que s'ha d'esborrar són aquests criteris tant de creixement com fins i tot de creixement zero. Vol dir que continues raonant amb el mateix criteri, però suposes que

queda allà, estancat, i no és això. Unes variables han de créixer, d'altres decreixeran, el que sigui. És rompre amb aquesta única unitat i aquest únic criteri que és el predomini del poder econòmic ordinari, que és el que comentàvem al principi, que és el motiu d'aquestes conseqüències. Respecte a la pregunta anterior, per on aniran les coses, és que l'actual sistema no tan sols planteja una base física més degradada en el planeta, sinó que també accentua la polarització social.

-Diu vostè que l'anàlisi econòmica dels problemes mediambientals exerceix una funció ideològica conservadora del mateix sistema. És que no hi ha economistes revolucionaris?

-Bé, em referia al que podria anomenar-se l'economia ordinària o convencional. Jo, en aquest sentit, em considero economista també, però el que passa és que tenc una visió de les qüestions econòmiques que va més enllà d'aquest únic numerari. El tema és que aquesta economia ordinària té ramificacions ambientals i en aquest sentit el problema és com tractar el medi ambient, i jo crec que s'ha de relacionar tant l'enfocament monetari com el físic, seria més raonable. Però, no s'aconsegueix aquest enfocament transdisciplinari fluït, sinó que es manté una pugna pel protagonisme d'un o d'altres enfocaments.

-Veu llum d'esperança a qualque lloc, a alguna institució?

-Home, algunes experiències sí, però des del meu punt de vista és que és un problema a escala planetària i de les regles del joc econòmic a escala planetària i molt en particular de les regles del joc financer, que és el que ni tan sols es discuteix. Perquè si els actius financers mundials creixen a taxes que doblen les del producte de renda nacional redistribueixen capacitat de compres pel món i accentuen la polarització social. S'hauria de considerar com aquest mecanisme financer alimenta aquest mite del creixement, perquè sense aquest creixement s'esbucarien els mercats financers. Així, el que és important és mantenir aquest mite. A la vegada, aquest engranatge financer connecta amb aquestes regles del joc a què ens hem referit abans.

-Quina solució hi veu vostè?

-Som a un cicle i d'una manera o de l'altra haurà de reconvertir-se. En aquest sentit, cal pensar que quan estaven interessats en l'auge de les ciutats medievals del segle X al XIV, i començà a haver-hi conflictes socials, ambientals i tot això, el model es col·lapsà. Llavors es va reconvertir i hi ha altres exemples històrics del mateix procés. Ara som a un altre nivell planetari, i quan els problemes arriben a afectar directament, no sé, el president del país més ric de la Terra, llavors potser s'actua. El problema són les irreversibilitats i això dependrà de si es corregeixen les tendències massa tardanament.

Antoni Riera parla de les possibilitats d'aconseguir un equilibri entre el model econòmic de les Illes Balears i la protecció del medi ambient. Creu que s'ha d'apostar perquè Mallorca sigui un destí competitiu l'any 2020 i que tot passa per posar en marxa estratègies dirigides no només a la conservació del medi ambient, sinó també a la seva gestió. Això pot aconseguir-se, segons el darrer Premi d'Economia de Catalunya, amb fórmules com l'ecotaxa. Per a Riera s'ha de ser conscient que l'economia exigeix respostes a curt termini però fins i tot els empresaris han començat ser conscients de la rendibilitat que pot tenir la preservació del medi ambient. Per això Riera no només parla de l'ecotaxa com d'una fórmula per preservar el medi ambient sinó que parla també dels beneficis que pot donar en el futur a la nostra comunitat.

El medi ambient, una inversió de futur

Jordi Calleja

-El fet que la seva feina surti a la llum amb tanta velocitat confirma que alguna cosa ha canviat en els darrers anys quan parlem del medi ambient. Creu que la gent del carrer, els empresaris i els polítics pensen ja a trobar fórmules pràctiques per començar a treballar?

-Jo crec que hi va haver una època en què les qüestions ambientals estaven simplement de moda. Jo crec que aquesta època ha passat i avui no entenem el medi ambient com una moda o una cosa que queda bé a determi-

nats programes electorals o en una estratègia de màrqueting i començam ha veure'l com un terme estratègic de cara a la competitivitat d'una economia i també en el seu desenvolupament. La prova d'això és que molts d'estudis sobre economia ambiental comencen a sortir i són objecte d'anàlisi d'institucions, no només acadèmiques, sinó també polítiques.

-Vostè parla de la necessitat de trobar un equilibri entre la conservació del medi ambient i l'economia de serveis.

S'han deixat enrere els tòpics que els ecologistes no trepitgen amb els peus a terra i que els empresaris no volen saber res de conservar el medi ambient?

-Jo crec que totes les decisions sobre medi ambient són polítiques ben igual que les que fan referència a la sanitat, a l'educació o a l'urbanisme. És a dir, jo crec que al cap i a la fi la problemàtica del medi ambient no és diferent a cap altra problemàtica, la diferència és a l'objecte d'estudi. Amb això vull dir que la manera de prendre decisions al voltant del medi ambient és la mateixa que en altres matèries, és a dir, són bàsicament decisions polítiques que analitzen tota una sèrie d'interessos que entren en conflicte i donen prioritat a uns fronts o als altres. No crec que es pugui argumentar que tothom sortirà beneficiat d'una determinada política ambiental, en tot hi ha beneficiats i perjudicats. A mi m'agrada molt el paper dels grups ecologistes, perquè són molt conscients que el Govern pren decisions en termes de pressió. El regateig polític és el que fa un grup ecologista quan treu 50 mil persones al carrer per demanar que es conservi un espai natural i crec que funciona com a grup de pressió i que devem molt a aquests grups per tot el que han fet i han aconseguit fins avui. Sense ells no hauríem arribat on som, però també és veritat que aquest regateig polític pot semblar utòpic en algunes ocasions o que no contempla altres coses. Si li proposen elegir entre dues fotografies, una d'una Mallorca completament verge i una altra d'una Mallorca urbanitzada, no dubtarà a elegir la primera. Però també hem de pensar que darrere la segona hi ha tot un conjunt de factors com són els llocs de feina que s'han creat, el benestar econòmic i material que ha produït, i per això no és tan senzill elegir, i cal veure els beneficis que hi ha darrere cadascuna de les fotografies. La solució no és ni una ni l'altra, sinó les dues a la vegada, per això hem de trobar l'equilibri entre ambdues fotos: hem de tenir una Mallorca verge i una Mallorca urbanitzada i cercar una relació el més harmònica possible. Jo sé que el que dic també pot semblar utòpic i que hi ha molta feina a fer. L'economia del medi ambient es diferencia de l'altra economia, perquè l'economia en general pren totes les decisions a curt termini, tot ho mesura segons els beneficis que pot treure el més aviat possible, tant l'empresari com el consumidor. Crec que l'economia del medi ambient comença a treure una perspectiva diferent. Comença a veure que el llarg termini és tant o més important. L'economia viu del dia a dia, però avui són necessàries polítiques enfocades al futur. S'ha de tenir en compte l'ús dels recursos naturals, l'ús del territori, l'acumulació de residus, els problemes energètics, la capacitat de càrrega dels ecosistemes...

Antoni Riera Font va néixer a Santa Margalida l'any 1969 però ha viscut tota la vida a Manacor. Llicenciat en empresarials a la Universitat de les Illes Balears l'any 1992, on va començar a donar classes el mateix any. L'any 1994 va començar la tesi doctoral amb el títol Cap a un nou model d'elecció discreta en les bases del mètode del cost de viatge. Una aplicació als espais naturals de Mallorca, per la qual ha obtingut el Premi Catalunya d'Economia i el premi extraordinari de Doctorat. Ha perfeccionat els seus estudis de valoració ambiental a San Diego i avui és professor d'economia política i economia ambiental a la UIB.

ECONOMIA I MEDI AMBIENT

-Com poden, doncs, complementar-se els diferents models econòmics amb l'economia del medi ambient?

-L'economia ambiental o l'economia de recursos naturals i del medi ambient no té l'exclusiva a l'hora d'analitzar les relacions entre economia i medi ambient. Fa molt de temps que els economistes estudien aquesta relació. Existeix, per exemple, l'economia ecològica que és una altra subdisciplina que intenta estudiar aquest binomi. Aquesta branca dona molta importància als processos biofísics i en canvi descuida, entenc jo, que per molt importants que siguin aquests processos tota decisió està fonamentada sobre una estructura sociopolítica. Per tant, per ser més respectuosos amb aquests processos s'ha de donar més importància a l'estructura política i social de la comunitat. La incidència s'ha de fer sobre el model que tenim. L'economia institucionalista o economia política dona importància a aquestes estructures sociopolítiques, però en canvi descuida els processos biofísics. També s'equivoquen, perquè són tan importants uns processos com els altres.

Jo crec que l'economia ambiental té la virtut d'acostar-se a l'equilibri entre ambdues postures. Els ecòlegs centren el seu treball en els processos biofísics, en l'ecosistema, i els economistes en els sistemes econòmics. Ambdós analitzen el mateix, les relacions d'intercanvi que tenen lloc dins els seus sistemes d'estudi. L'ecòleg que estudia el sistema ecològic mesura els intercanvis entre matèria orgànica i inorgànica en termes d'energia, i l'economista que estudia el sistema econòmic, mesura els intercanvis entre empresari i consumidor en termes de preus. La clau de l'economia ambiental és incidir sobre l'economia pròpiament dita, sobre el sistema de mercat. Volem incorporar als preus del sistema de mercat tots els costos ambientals. Jo crec que és qüestió d'asseure's i pensar estratègies. És clar que hi ha uns grups de pressió que s'han de convèncer i és un procés lent, però a poc a poc canvia la manera d'enfocar aquest tema. Potser hem de començar a nivell local, pels ajuntaments, els consells o una comunitat de veïns, perquè a nivell global encara som molt lluny.

"L'economia viu del dia a dia, però avui són necessàries polítiques enfocades al futur. S'ha de tenir en compte l'ús dels recursos naturals, l'ús del territori, l'acumulació de residus, els problemes energètics, la capacitat de càrrega dels ecosistemes".

PENSAR EN LES FUTURES GENERACIONS

-Quina aplicabilitat pot tenir aquest model a les Balears. Quina fotografia faria de l'estat actual de la nostra comunitat?

-Jo crec que hem arribat a un moment en què comença a haver-hi problemes de rivalitat i de congestió a nivell dels recursos naturals. Això vol dir que quan tenim un parc natural que oferim a la societat, la satisfacció de l'usuari no és la mateixa si hi ha quatre persones o si n'hi ha quatre mil. Tot i que el cost de conservació és pràcticament el mateix, també hem de veure que la satisfacció

"No només s'ha de protegir, sinó que s'ha de saber gestionar l'ús dels espais protegits".

de l'usuari no és la mateixa. Aquest exemple visual pot aplicar-se a la majoria dels recursos naturals. Per exemple, al consum de l'aigua: si som molts que n'utilitzam hi ha una congestió, un problema de rivalitat que se soluciona amb un preu. Ningú no pensava en les generacions futures, i avui s'escolten moltes veus que parlen dels problemes energètics i mediambientals. Jo tenc confiança en el mercat, i a vegades em sap greu reconèixer-ho, i crec que des del moment que sorgeixen aquests senyals de conflicte és quan les institucions comencen a prendre consciència dels governs. Jo sempre que dic *mercat* estic parlant de consumidors, d'empresaris, però també d'Administració pública. Són tres agents que actuen i que poden solucionar els problemes, jo som optimista.

-Parlam d'un procés llarg que haurà d'integrar molts de factors. Com poden complementar-se amb el turisme que és el motor de l'economia de les Balears?

-Jo crec que des del moment que Europa va apostar pels criteris de Maastrich va exigir-se uns objectius que eren molt difícils de compaginar amb les polítiques ambientals que des d'Europa es promulgaven. És a dir, la política ambiental i la política fiscal o monetària no són fàcilment compatibles, sobretot a curt termini. Una determinada política ambiental du a curt termini una pèrdua de competitivitat, perquè s'han de fer uns esforços d'inversió importants per millorar les instal·lacions en termes ambientals. Sempre hi ha una rivalitat molt clara entre el curt termini que persegueix l'economia i el llarg termini que ens agradaria a tots que es donàs.

A les Illes passa exactament el mateix. Hi ha un petit conflicte entre el PIB que ens agradaria generar cada any i una política ambiental més agressiva, més rígida, amb més sancions i més proteccionista. Es tracta de fer polítiques que a curt termini no estrangulin el creixement, però també de tenir cura perquè aquestes polítiques assegurin que aquest creixement es pugui mantenir. En aquest sentit les Illes han de fer una aposta molt clara per frenar l'oferta turística, per competir a nivell de qualitat i no de quantitat. Mallorca ha de començar a plantejar-se què és el que ha de fer per convertir-se en un destí competitiu l'any 2020, ha arribat el moment de sacrificar un poquet la rendibilitat a curt termini per assegurar el futur. Tots volem maximitzar els nostres beneficis i aquí entrarà el paper del Govern, dels educadors ambientals i dels mitjans de comunicació que han d'ajudar a transmetre aquesta visió. Jo no crec en "no autopista" o "no urbanització" o "no hotel" o "no golf". Jo crec més en un sí a això a canvi d'allò altre. S'ha de trobar l'equilibri, el consens.

LA DOBLE CARA DE L'ECOTAXA

-Podem parlar de models aplicables a la nostra comunitat?

-L'economia del medi ambient investiga l'aplicabilitat dels models sobre uns eixos centrals. Valoram la insuficiència dels mercats a l'hora d'assolir aquests reptes. Dedicam atenció als recursos renovables per cercar l'equilibri entre els processos biofísics i els econòmics, com per exemple, la sostenibilitat d'ecosistemes com les pesqueres o els boscs. En el camp que jo tenc més experiència és en la valoració del medi ambient. Quan una cosa no té preu, com el medi ambient, el consum excessiu du a la sobreexplotació. Jo treball per posar preu als espais naturals de Mallorca. Això és molt abstracte, el que feim és posar preu a determinats valors que tenen aquests espais naturals. Per exemple, els preus que tenien determinats espais en termes d'ús recreatiu turístic.

Un altre eix de l'economia ambiental és la política ambiental, és a dir, els instruments econòmics que poden utilitzar-se per solucionar la problemàtica ambiental. Els impostos, les subvencions, els drets negociables, que són molt utilitzats als Estats Units, o l'ecotaxa. Avui començam a tenir bastant informació sobre les ecotaxes i sabem que tenen el que es diu doble dividend. És a dir, tenen l'avantatge que per una banda asseguren que l'ingrés repercuteix directament sobre el territori que es protegeix, però a més s'està comprovant que permeten crear llocs de feina i això l'empresari ni s'ho imagina ni ho pensa. I és que, curiosament, l'ecotaxa pot produir tants o més beneficis sobre el món laboral que sobre el

medi ambient. Un dels principals costos que té l'empresari a l'hora de contractar algú són els fiscals, i l'ecotaxa seria una bona manera de disminuir la pressió fiscal, perquè grava l'ús del medi ambient. Un empresari pagaria els mateixos impostos, però no per contractar, sinó per protegir el medi ambient.

-Per aconseguir donar aquestes passes s'han d'explotar valors nous, com es pot trobar l'equilibri per convèncer empresaris i usuaris?

-El meu viatge a Amèrica em va servir per aprendre molt en aquest sentit. Allà tenen gran part del territori protegit, però saben que no és suficient amb això. El més destacat és la bona gestió que en fan, és a dir, quan entres al parc et crida l'atenció que has de pagar i et sorprèn una mica, però quan veus que a canvi t'ofereixen uns serveis no et sap greu, aquesta pot ser una de les claus. No només s'ha de protegir, sinó que s'ha de saber gestionar l'ús dels espais protegits. Per exemple, l'Albufera té indrets que no admeten la presència de l'home, però en canvi pot organitzar visites controlades que no afectin el seu ecosistema. La solució és trobar guies naturals que en tinguin cura i mostrin el medi ambient

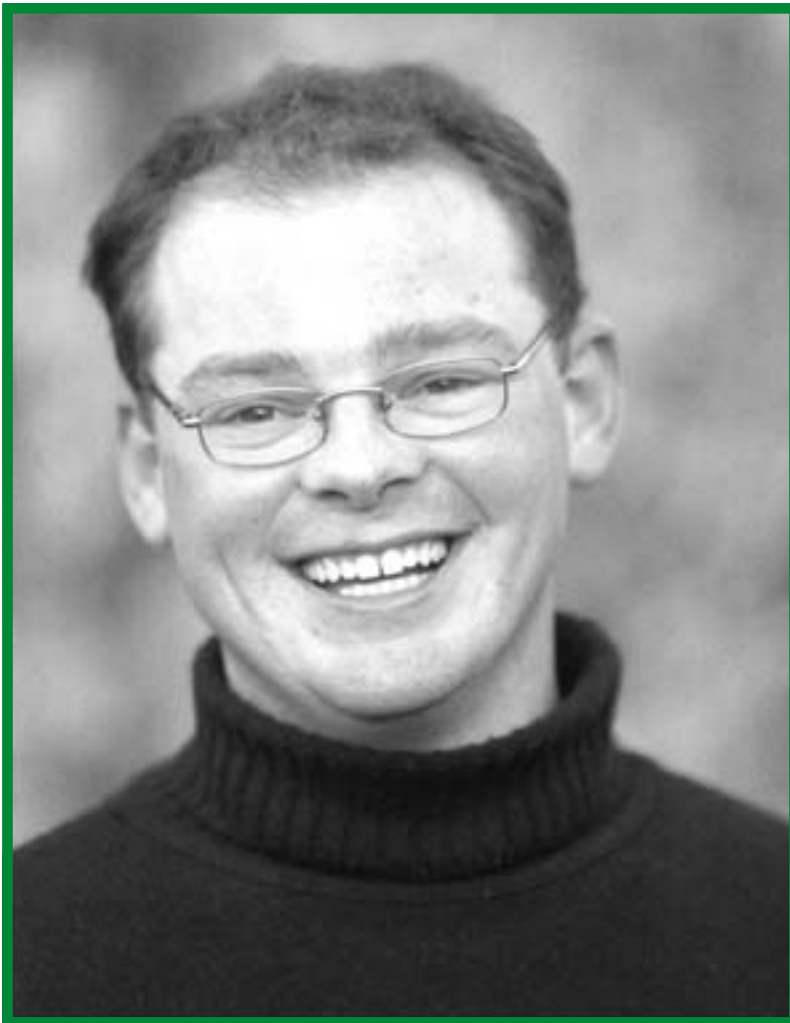
perquè tots el valorem més. Hem de deixar de dir no a una explotació controlada del medi ambient.

També hem de fer un esforç per fomentar el patrimoni cultural perquè també forma part del nostre medi ambient. El medi ambient no és només una posta de sol o una platja verge, també és el temps que som al cotxe o que passejam pel carrer. És més complex que protegir un espai natural, hem de trobar l'equilibri entre aquests espais i els polígons industrials o els cablejats de gas. És clar que el millor seria que no existís una conselleria de medi ambient com a conseqüència que el medi fos un tema implícit a totes les decisions d'un govern, però avui som encara lluny d'això. Hauré donat una passa endavant quan ningú no ens hagi de recordar la importància del medi ambient.

-Empresaris i consumidors ja han donat aquesta passa?

-No podem parlar de dos fronts separats. Avui els empresaris són conscients que el turista accepta pagar més per una habitació amb vistes a la mar que per una altra ben igual però interior. El medi ambient ja no és un recurs gratuït. Nosaltres fem enquestes de despesa turística i hem comprovat que el consumidor aprecia més la qualitat de l'entorn que el preu. Accepta la diferència encara que parlem de dues habitacions exactament iguals, però una de Pollença i l'altra de Santa Ponça. No costa el mateix una casa exactament igual ubicada a la costa o a l'interior. També podem parlar de les diferents nacionalitats. Els alemanys, per exemple, ens han fet tornar a valorar una casa a la muntanya o a la garriga quan fa quinze anys ningú no comprava un terreny al camp. Jo crec que també nosaltres estimam més les nostres illes perquè som més conscients que som uns privilegiats. Quan jo parl de posar preu al medi ambient no vull dir comprar o vendre medi ambient. No som un mercader que posa preu a les coses, sinó que cerc la manera de valorar-lo mitjançant la comparació amb altres valors. Quan marcam el preu ja acaba la feina de l'economista. Llavors és el polític qui té la darrera paraula, qui decideix la intervenció directa.

"La clau de l'economia ambiental és incidir sobre l'economia pròpiament dita, sobre el sistema de mercat. Volem incorporar als preus del sistema de mercat tots els costos ambientals".

perquè tots el valorem més. Hem de deixar de dir no a una explotació controlada del medi ambient. També hem de fer un esforç per fomentar el patrimoni cultural perquè també forma part del nostre medi ambient. El medi ambient no és només una posta de sol o una platja verge, també és el temps que som al cotxe o que passejam pel carrer. És més complex que protegir un espai natural, hem de trobar l'equilibri entre aquests espais i els polígons industrials o els cablejats de gas. És clar que el millor seria que no existís una conselleria de medi ambient com a conseqüència que el medi fos un tema implícit a totes les decisions d'un govern, però avui som encara lluny d'això. Hauré donat una passa endavant quan ningú no ens hagi de recordar la importància del medi ambient.

Ella voldria eliminar més de cent mil places turístiques a les Balears, però aquest propòsit tan diàfan l'assenyala com de passada quan, envoltada de papers, feim aquesta entrevista que l'obligarà a passar un dia més sense dinar, tanta és la feina, els compromisos, les reunions, que s'ha marcat en el càrrec de consellera de medi ambient d'aquest pacte de progrés que és per a ella "una necessitat històrica", una necessitat tan necessària que sense adonar-se'n s'ha trobat matisant, temporalitzant, dosificant les seves propostes més radicals. "No la toqueu més, que així és la rosa". Margalida Rosselló ha fet un pacte d'hiperesponsabilitat amb ella mateixa per no rompre la màgia d'aquesta oportunitat i és ara, així, precisament, en la tasca quotidiana, "minimal" i precisa, quan pot omplir de contingut els eslògans ecologistes, amarats d'un nou sistema de valors que arrela en l'austeritat i en l'universalisme.

L'ecologista responsable

Gina Garcías Sansaloni

-Vostè és la consciència ecologista del Govern?

-Aquest govern és molt sensible a les propostes ecologistes. Ja ho eren els seus membres abans que existís el Pacte de Progrés. Ara, és clar que hi ha matisos i que alguns de nosaltres intentam impulsar de forma més valenta les propostes ecologistes. Jo crec que la Conselleria de Medi Ambient fa aquest paper de motor. No és mèrit de la meva persona, sinó l'objectiu del grup d'Els Verds que jo represent, i també, naturalment, la funció d'aquesta conselleria. Ara els temes ecològics són prioritaris en aquestes illes, per necessitat imperiosa i perquè hi ha una consciència social que ens ho demana. Hi ha qüestions, com són l'aigua, els residus, el territori, l'aturada del creixement turístic i urbanístic, que són primordials. En aquest moment la política del Govern ha de ser de sensibilitat ecològica.

-Varen fer un pacte preelectoral amb EU i un pacte postelectoral amb socialdemòcrates i nacionalistes. Quin és el consens de mínims quant a l'ecologisme?

-Entre Esquerra Unida i Els Verds hi havia molts de punts de coincidència, no tan sols en les propostes ecologistes, sinó també en les socials, d'aprofundiment en la democràcia social i de base, en la recerca d'un altre model econòmic. Els Verds som un partit polític que donam prioritat a l'ecologia, però també tenim propostes en els camps econòmic, social, educatiu, perquè l'ecologia no pot ser mai un objectiu aïllat. Amb Esquerra Unida hi ha coincidència programàtica.

El que ens diferencia són matisos d'ordre filosòfic, sobre la concepció del partit, del poder, qüestions en les quals ara no hi cal entrar. Per això, el pacte preelectoral amb ells va ser bo de fer. Quant a la negociació postelectoral amb la resta de forces polítiques, he de dir que nosaltres

varem negociar separatament d'Esquerra Unida, perquè no s'ha d'oblidar que tenim un diputat propi a Eivissa. I a la negociació vàrem posar sobre la taula els punts que per a nosaltres són transcendents. Volem un nou plantejament turístic i urbanístic que només accepti un creixement mínim. I un nou plantejament en la gestió dels recursos naturals. No volem un tercer forn a la incineradora de Son Reus, sinó una gestió de residus basada en la reducció i en el reciclatge. Plantejarem una política de transports clara, basada en la potenciació el transport públic, per reduir la utilització del vehicle privat, descartar la construcció de noves autopistes i arreglar les carreteres. Apostarem també per polítiques socials de millora de les condicions de la gent més desfavorida... I vàrem trobar una bona sintonia amb la resta de forces polítiques, especialment amb el Partit Socialista. Esquerra Unida i Els Verds vàrem analitzar el Pacte amb molta atenció i jo crec que s'hi han concretat molt acceptablement les nostres propostes. Però hi va haver un altre motiu fonamental, per voler el Pacte: aquestes illes necessitaven un canvi polític, un canvi cultural, després de tants d'anys d'haver estat sota el poder de la drete. El Pacte de Progrés era una necessitat històrica.

L'ECOLOGISME RESPONSABLE

-Alguns consideren que sou la guinda de la utopia que vesteix el discurs del president Antich, però en canvi jo la veig amb un excés de responsabilitat.

-Jo he dit moltes vegades que Els Verds tenim un alt sentit de la responsabilitat, ja des d'abans d'entrar al Govern. Pensam que ens trobam a un moment en el qual la societat té uns reptes molt importants. El repte ecològic és harmonitzar les necessitats econòmiques amb les humanístiques i amb la natura. El sentit de la realitat ens ha conduït a prendre sempre postures molt responsables, però també valentes i avançades en el temps. Els ecologistes ens hem anticipat als problemes i hem impulsat polítiques de prevenció. I si sempre hem estat responsables, més ho serem ara. I crec que és molt important que Els Verds

"Els Verds contribuïm a avançar unes propostes que seran factibles a mitjan termini, i impulsam que ja es comencin a dur a terme. Mai no se'ns havia permès demostrar que teníem propostes".

participin a aquest govern i li donin una càrrega d'utopia positiva, per sortir del conformisme quotidià. Creiem que Els Verds contribuïm a avançar unes propostes que seran factibles a mitjan termini, i impulsam que ja es comencin a dur a terme. Mai no se'ns havia permès demostrar que teníem propostes, i que eren propostes realistes, mai no se'ns havia permès destruir el tòpic del romanticisme estèril amb el qual algú ens titllava. No som fora de la realitat. Practicam un realisme positiu.

-Altres l'han acusada de ser un perill públic.

-Alguns membres del Partit Popular han tengut una reacció absolutament primària, immadura. Han volgut desqualificar de principi una consellera de Medi Ambient, que a més és dona, que pertany a un partit petit i radical. Han

demostrat una immaduresa barata. Jo crec que el PP no pot consentir encara que Els Verds duguem endavant una conselleria tan important com la de Medi Ambient a les Balears.

-L'opinió pública l'ha acceptada amb més normalitat?

-He mantengut entrevistes amb propietaris de terres, contactes amb pagesos, amb gent que m'ha vingut a veure... Ningú no m'ha transmès aquesta sensació de crispació. Més aviat el contrari. I fins i tot ha telefonat gent a la Conselleria, gent molt distant a nosaltres, per donar-nos suport, per dir que el PP actuava d'una manera visceral, desproporcionada i injustificada. L'estratègia de desqualificació del Partit Popular no ha tengut cap ressò en l'opinió pública. Mai cap força política no havia fet una utilització

Margalida Rosselló (Felanitx, 1959) és llicenciada en pedagogia i professora d'educació secundària. El 1989 va participar a la fundació del partit Els Verds, i sempre ha estat als seus òrgans de direcció. Després d'anys de debats interns -i traumàtics- Els Verds varen decidir anar a les eleccions autonòmiques en coalició amb Esquerra Unida. Eberhard Grosske com a cap de llista, Margalida Roselló en segon lloc. Tot dos són ara diputats. Al seu grup s'ha d'afegir el diputat ecologista d'Eivissa. Nomenada consellera de Medi Ambient, protagonitza la primera experiència de gestió dels ecologistes a una institució de l'Estat espanyol. Viu a Palma amb la seva parella i el seu fill.

tan grollera d'un fet com el que el PP va fer amb l'incendi d'Artà. És una qüestió de sensibilitat i de maduresa. Després varen comprovar que havien ficat la pota. Però encara no s'han disculpat.

L'ESTAT DEL MEDI AMBIENT

-Li ha tocat gestionar l'ecologisme quan l'estat del medi ambient de les Balears travessa els seus pitjors moments: segons l'Informe Econòmic i Social del 1998 elaborat per "Sa Nostra", la producció de fems ha augmentat un 30%, el consum elèctric ha augmentat un 10% i hi ha una pressió sobre el territori, una demanda de construcció, com no hi havia hagut en els darrers vint-i-cinc anys...

-Sí, la situació és complicada. Ens trobam, a més, amb un passat i amb una inèrcia que costa canviar. No es pot canviar d'un dia a l'altre un model econòmic, l'impuls cap al creixement, el sistema d'eliminació dels residus, la gestió de l'aigua i dels espais naturals. Però això ja ho sabíem abans. No ens ha vingut de nou.

"No es tracta d'anar en contra del sector turístic, sinó de reordenar-lo. I l'objectiu final és la diversificació de la nostra economia".

-Ara volen canviar el model o volen racionalitzar-lo?

-És una necessitat urgent anar cap a un canvi de model econòmic, turístic, social. I nosaltres volem accelerar aquest canvi. Perquè la pressió sobre els recursos ja és excessiva i intolerable. Gestionar aquesta demanda irrefrenable és insostenible. Volem implantar un nou model econòmic, però això no significa fer ara una revolució radical sinó impulsar una reforma molt profunda i activa, per anar posant les bases cap a un nou model.

-Quin?

-El nostre model econòmic, ecològic i social es basa en una limitació del creixement, a tots els nivells. Hem d'invertir la tendència: hem de decreixer turísticament i urbanística, quant a la demanda de recursos. Això ens conduirà a un desenvolupament econòmic i ecològic sostenible. No

-Els Verds creim que hi ha d'haver un màxim d'una plaça turística per cada dos habitants.

-Som vuit-cents mil habitants i hi ha més de cinc-centes mil places turístiques. Això vol dir que Els Verds volen eliminar més de cent mil places turístiques?

-Sabem que no és possible que de cop deixin de venir milers de turistes, perquè hi ha tota una estructura empresarial que no es pot desmantellar en dos dies. Però no pot ser que a Formentera hi arribi a haver deu turistes per habitant a determinades èpoques de l'any. Hem de buscar un equilibri. Hem d'anar cap a una reducció de la sobreoferta turística, però prèviament hem de detectar i eliminar tota l'oferta turística il·legal. I controlar i aturar el turisme residencial, que és ara el que produeix una major pressió sobre el nostre territori i els nostres recursos. No es tracta d'anar en contra del sector turístic, sinó de reordenar-lo. I l'objectiu final és la diversificació de la nostra economia. Ho deim des de fa molt de temps. Les Balears no poden tenir l'actual dependència turística.

TORNAR LA DIGNITAT PAGESA

-Diversificar els sectors econòmics?, però si ara l'agricultura de les Balears es manté per les subvencions europees... I si no s'abandonen els cultius és més per necessitat de mantenir l'estructura social i el paisatge rural que perquè els productes siguin necessaris i competitius.

-Europa ens interessa. Els europeus ens ajuden a mantenir l'exigència sobre el nostre medi ambient. Però Brussel·les no sap entendre, com ens passaria a nosaltres, quins són els nostres problemes econòmics, quines solucions necessitem. Cada illa, cada poble, té unes peculiaritats no només econòmiques, sinó socials i culturals, que Brussel·les no detecta. Brussel·les aplica unes directrius macroeconòmiques que no són sempre les més adients per a nosaltres. Jo no estic d'acord amb la seva política agrícola. Jo crec que és molt negativa per a les Illes. Crec que l'única manera que tenim d'activar l'agricultura és amb la promoció dels cultius propis, de

volem que el turisme desaparegui de les Illes, però volem una oferta menor que puguem assumir. Volem un turisme de qualitat i volem potenciar altres sectors econòmics, com són l'agricultura i la indústria no contaminant. No podem dependre únicament de la indústria turística.

UN TURISTA PER CADA DOS HABITANTS

-Ara visiten les Balears dotze milions de turistes. Quants n'hem de rebutjar?

qualitat. Hem de saber, i proclamar, que la qualitat de l'ametlla mallorquina és superior a la de la de qualsevol altra banda. Hem de donar denominacions d'origen als productes autòctons i activar l'agricultura ecològica. Hi ha una demanda cada vegada més gran per part dels mallorquins i també dels turistes, i l'hem de fomentar encara més. Aquestes són les solucions per a l'agricultura. Hem de saber produir i comercialitzar. La declaració de la serra de Tramuntana com a Parc serà el millor exemple que tot

això és possible. Fomentarem l'agricultura ecològica, que es podrà comercialitzar a través dels agroturismes i de la demanda de qualitat.

CAMINAR NO CONTAMINA

-Quan feien campanya electoral, a molts de barris de Palma els acompanyava un jove en bicicleta. Ara l'hem vist a un despatx. És el director general de Mobilitat.

-El PP ha criticat molt que haguem creat la Direcció General de Mobilitat. Però no és un invent nostre. Fa anys que funciona a molts d'ajuntaments d'Espanya i del conjunt d'Europa. És una direcció general que fomentarà altres formes de transport que no siguin el vehicle privat. Hi ha moltes maneres de traslladar-se. Es tracta de fomentar una concepció europea del transport que per a nosaltres és molt nova, tant que sembla que ens fa por. Nosaltres volem potenciar els mitjans de transport més ecològics: a peu, en bicicleta, en motocicleta, el transport públic, especialment el tren... La Direcció General de Mobilitat ha de participar amb les conselleries de Transport i d'Ordenació del Territori en aquesta tasca. Ha de participar en l'elaboració del Pla de transports, ha de redactar el Pla de vials no motoritzats, és a dir, els eixos on hi ha d'haver carrils per a bicicletes... Ha de potenciar el cicloturisme. Hem d'incloure els ajuntaments que creïn més zones per a vianants... Perquè hem de deixar de ser la comunitat amb

més vehicles privats per habitant, amb més col·lapses de circulació: superam la mitjana europea i ens situam al nivell dels llocs del món on hi ha més cotxes, com poden ser Califòrnia o el Japó.

-Què és, per a vostè, la qualitat de vida?

-És un concepte molt ample, difícil de descriure. Per a mi és viure amb allò que és necessari, no voler coses supèrflues. Tenir les necessitats bàsiques cobertes, i no més jo, sinó també la gent que m'envolta. Viure en un ambient harmoniós, aconseguir una qualitat social de vida: on tothom tenguí una feina, un habitatge, on hi hagi una qualitat ecològica, un aire bo per respirar, on puguem gaudir de l'espai i veure el futur amb optimisme.

L'EXPERIÈNCIA VERDA

-Les Balears són l'única comunitat de tota Espanya on Els Verds participen a les tasques de govern. Hi ha molt poques experiències a Europa. La seva filosofia, la seva tàctica, la seva estratègia, de quines fonts beu? En quin model s'inspira?

-Des de l'any 1990 existeixen Els Verds a Mallorca. És cert que a l'Estat espanyol l'estructura d'Els Verds és molt pobra, però no a nivell europeu. Els Verds tenen una implantació creixent a tota Europa, malgrat encara no governin a molts de llocs. Això significa que al darrere per ventura no tenim grans pensadors, com els socialdemòcrates o els liberals han tengut, però sí que

tenim una anàlisi pròpia. L'experiència alemanya és un referent per a nosaltres. Els Verds és un moviment que més que tenir grans filòsofs el que fa és imbuir-se de tots els moviments socials i alternatius que ara existeixen: el pacifisme, l'ecologisme, el feminisme, el naturalisme... Són moviments d'opinió i vitals que parteixen de la realitat social i ecològica, que critiquen la degradació d'aquesta societat i que la volen transformar amb propostes positives i quotidianes, i ho volen fer amb una política distinta, amb una altra forma de governar. Els Verds és un moviment progressista, d'esqueres, és un pensament en marxa, d'avantguarda.

-A Alemanya no els va molt bé. La seva aliança amb la socialdemocràcia alemanya ha estat en certa forma traumàtica. Vostès pensen que es poden consolidar com a partit, gràcies a la participació al Govern de Progrés?

-No ho sé. Aquestes són les nostres esperances. Volem créixer i consolidar-nos. Vull pensar en positiu. Al marge del creixement d'Els Verds, que jo crec que serà un fet positiu per a tota la societat, jo crec que la tasca que feim d'influir sobre la resta de partits és molt important i no es pot oblidar.

"Nosaltres volem potenciar els mitjans de transport més ecològics: a peu, en bicicleta, en motocicleta, el transport públic, especialment el tren..."

Josep Oliver, president de la Confederació d'Associacions Empresariales de Balears, CAEB, demana un gran consens en les qüestions urbanístiques perquè els empresaris sàpiguen com han d'actuar i reorientar l'activitat constructora i promotora. Es mostra crític amb l'anomenada ecotaxa, perquè creu que, en definitiva, sempre tindrà un caire impositiu, però subratlla que si hi ha necessitat d'obtenir recursos per millorar el medi ambient, s'han d'obtenir.

"L'ordenació del territori s'ha de consensuar"

Antoni Oliver

-*Què pensa de la moratòria urbanística i de les modificacions de les DOOT que prepara el Pacte de Progrés?*

-Si hi ha una moratòria pot ser bona o dolenta, no necessàriament ha de ser dolenta. El que no seria bo és que ara hi hagi una moratòria, una modificació restrictiva, i d'aquí tres anys una altra, i després una tercera que fos expansiva. Això no seria bo. Trob que en aquest punt les coses s'haurien de fer amb un cert consens i a llarg termini. És a dir, que s'hauria de definir un model que serveixi a més llarg termini que una legislatura. Els polítics haurien de pensar més enllà de la legislatura que tenen garantida. S'hauria de pensar que els empresaris no podem estar pendents de les vicissituds del pensament del polític i molt menys en qüestions que puguin derivar en un perjudici. És a dir, que si hi ha un consens per definir un model això es mantingués a totes les administracions, als ajuntaments, que hi hagi una homogeneïtat de criteris i que es mantinguin en el temps.

-*Poc més o menys això és el que demanaven els constructors i els promotors.*

-És que nosaltres no demanam aquestes coses a títol individual, sinó perquè hi ha unes associacions que així ho pensen i com a confederació no tenim una opinió personal, sinó dels sectors, que no sempre tenen els mateixos interessos, però creiem que en aquest cas la seguretat jurídica és un interès general i hauria de prevaler per sobre tot. En temes tan importants com és el del territori i l'ordenació urbanística, hi hauria d'haver una garantia d'estabilitat, per no anar al remolc dels canvis polítics. Per exemple, l'Ajuntament de Calvià ha posat una mesura restrictiva, un *numerus clausus* a la construcció. Per cert que les darreres informacions que tenc és que no s'han esgotat les previsions d'enguany. Però s'ha de saber si això es mantindrà o no, si hi haurà més restriccions o si es tornarà a obrir després. Que es digui, vostè no podrà construir mai més o vostè podrà construir el 2010. La qüestió és que hi hagi aquesta seguretat. Si es té aquesta seguretat, es pot actuar en conseqüència i reorientar l'activitat de promoció i de construcció. Però també s'han de clarificar les normes dels municipis, perquè hi ha una gran varietat, uns s'adapten a l'ordenació general, altres no, uns tercers tenen normatives distintes, en definitiva, seria bo que hi hagués una homogeneïtat, també en la normativa municipal, una mateixa forma de veure les coses.

VOLER PARTICIPAR

-*El Govern s'ha posat en contacte amb vostès per tractar aquests temes?*

-Ara sembla que desapareixerà com a tal la Comissió Insular d'Urbanisme. Nosaltres, durant el temps que va governar el PP, vàrem intentar ser presents a la Comissió Insular d'Urbanisme i ens digueren que no, i també, fins ara, amb el Pacte de Progrés, ens han dit que no. De fet hi hem participat poc. No vull dir que en algunes ocasions no se'ns hagi escoltat o se n'hagi parlat, però en aquest aspecte la participació del món empresarial ha estat limitada, i això que hi han tengut cabuda moltes d'altres orga-

nitzacions i sectors socials, però els empresaris, no. No sé com quedarà finalment la Comissió Insular d'Urbanisme, si serà una comissió o un òrgan unipersonal, el que sí vull deixar clar és que la nostra demanda, des de fa molts d'anys, és que hem de poder participar a la Comissió. A mi em consta que la CAEB demana això des de fa molts d'anys. No hi hem pogut participar mai, ni tants sol com a òrgan consultiu. En aquest cas creim que podem fer aportacions interessants i no se'ns ha donat l'oportunitat per part dels governs insulars passats.

-*Tampoc no els han informat sobre la modificació de les DOOT?*

-Aquesta moratòria afecta les ANEI i això s'ha de redefinir a qualche moment, perquè plantejada d'aquesta manera no té massa sentit si el que es pretén és la conservació. A mi em semblava millor l'anterior regulació, que sense ser acceptada pel món empresarial, donava l'oportunitat d'una certa activitat i un major marge, ara es limita excessivament.

-*Els empresaris estan disposats a contribuir a la millora del medi ambient, via impostos?*

-Bé, hi ha el denominat impost ecològic sobre el qual encara es discuteix si es pot cobrar o no. Hi va haver un pronunciament per part del Tribunal Superior de Justícia favorable a l'impost, i ara hi ha un recurs al Tribunal Suprem. Encara que el conseller l'altre dia posava en dubte si finalment es podria cobrar o no, és previst als pressuposts. És previst un impost derivat de les empreses d'hidrocarburs i d'energia. Això, sens dubte, són uns impostos que reverteixen al món empresarial, perquè són uns costos afegits que tenen aquestes empreses i reverteixen al món empresarial, nosaltres assumim aquests costos.

L'ECOTAXA

-*Respecte a l'ecotaxa, quina és la postura de la CAEB?*

-La postura nostra és que no som favorables a un impost turístic, perquè és difícil que s'entengui. D'una banda deim "això és un paradís, venguin", i després els deim, ara ens ajudin a pagar determinades coses, per exemple el que varen espatllar els que vengueren abans que vostès, o nosaltres mateixos. Aquest plantejament és difícil d'entendre. No som favorable, perquè endemés hi ha una altra qüestió. Encara no hi ha res definit sobre aquesta qüestió, no se sap si l'administraran els ajuntaments, o els consells, com es cobrarà, etc. Però hi ha una altra qüestió i és que si els polítics accepten la premissa que si Madrid ens donàs els doblers no s'hauria de cobrar aquest impost, és cobrar-lo, perquè no hi ha hagut, durant tots aquests anys passats i presents, un major enteniment amb el Govern central sobre aquesta aportació. I creim que aquesta situació no s'ha de fer pagar als turistes. Si un dia el Govern,

"La construcció sol anar en relació amb la demanda, no amb l'oferta. Aquestes coses han de quedar clares, perquè si hi ha demanda i es limita l'oferta, el que fas és encarrir el preu de l'existent".

Consell o Ajuntament, decideix posar un impost turístic, i la llei ho permet, ho acceptarem. Ara, és un tema que ha estat objecte d'un debat que no és tal, més que un debat s'han creuat una sèrie d'opinions, sempre referides al que un o l'altre ha dit als mitjans de comunicació. El debat hauria de ser en profunditat i seriositat. D'altra banda, mentre aquest tema no estigui definit, el millor que podem fer és parlar-ne el menys possible.

-L'aportació seria en funció de determinada despesa mediambiental.

-En definitiva, tot això es tracta d'imposts o taxes, la diferència és que la taxa és finalista i l'impost és determinat en un moment donat. En definitiva, si es grava una activitat empresarial, això repercuteix. Es tractaria d'un impost mediambiental. El que importa és que s'inverteixin més doblers per conservar el medi ambient, i per no destruir-lo. Perquè és important millorar la qualitat de la vida nostra i la de la gent que ens visita. Que per cert, han vingut durant molts d'anys els turistes amb infraestructures penoses. No fa molts d'anys que hi havia moltes zones turístiques que no tenien ni infraestructures d'aigua ni tampoc de depuració. Avui en dia, afortunadament, la depuració està resolta per tot, però el subministrament d'aigua, no. Hi ha moltes coses que es podrien fer, s'ha de millorar, però nosaltres no som partidaris que, en definitiva, es gravi el turista. Aquest és el sentir de les organitzacions relacionades amb el turisme, tot i que es respecten les opinions particulars de qualque persona o grup que puguin no pensar el mateix.

-I un altre tipus de cànon que no gravi el turista, el pagarien?

-Les darreres notícies indiquen que podria ser AENA que cobrès a través del bitllet d'avió aquest impost.

-Continuen sent informacions basades en comentaris, no hi ha res concret. El que ens agradaria per tractar aquest tema, com he dit, d'una forma profunda, és el que en deim el blanc i negre, de l'assumpte. D'altra banda és cert que, pel que jo sé, els sectors implicats estan un poc desconcertats en aquest tema. Després de les eleccions es va dir que aquesta seria una qüestió que es consensuaria entre els sectors implicats. Per debatre una qüestió hi ha d'haver projectes concrets, més aviat que idees. La idea de recaptar doblers per a aquesta comunitat, sempre és bona. Ara, d'on hem de treure els doblers?, aquesta és una altra qüestió.

-Ja han sortit idees, per exemple el senyor Lluís Moyà, economista, proposa la creació d'un fons mediambiental. Estarien els empresaris disposats a participar en aquest fons?

-El tema és: via impost o no?, perquè clar, quan es parla d'una aportació s'ha de definir molt bé. Si es parla d'aportació, entenc que és voluntària, en cas contrari, és un impost, una taxa o un cànon.

-Hauríem de saber, exactament, quin. És difícil parlar ara d'aquestes coses. Si ens diguessin: escoltin, necessitam aquests doblers, vostès com ho farien per recaptar-los? Bé, ja ho veuríem, però hi ha consellers, presidents, polítics... No sé, hi ha vuitanta batles i tres governs insulars, gent experta que ha de pensar en aquestes coses.

OBTENIR RECURSOS

-Des de l'empresariat es veu clara la necessitat d'obtenir aquests recursos?

-És que encara ningú no ha establert quines són aquestes necessitats. Es compta de cap, com qui diu. Si són dos mil seran quinze mil milions, si són mil, tants. Però crec que, en primer lloc, s'han d'establir i avaluar aquestes necessitats. És a dir, en primer lloc, tenir clar què es vol fer, després establir unes prioritats i després pensar com s'han d'obtenir els recursos, el finançament. Per exemple el cànon de depuració d'aigua costa molts de milers de milions de pessetes als empresaris, en aquest moment. Aquest cànon, majoritàriament, grava sobre el món de l'empresa, més que sobre els particulars, i, de forma molt especial, sobre l'empresa turística. Hi havia unes depuradores que s'havien de mantenir i es mantenen, i els empresaris paguen. Aquest tema va ser difícil d'assumir en alguns

casos, perquè hi havia coses tan paradoxals, com que un senyor pagava el cànon perquè fessin una depuradora i ell mateix n'havia instal·lat una per al seu negoci i no tenien la xarxa d'aigua connectada. I algun d'ells, a més depurava l'aigua del veí, i ningú no el pagava.

LIMITAR EL CREIXEMENT URBANÍSTIC

-Com enfoquen vostès el tema del límit del creixement urbanístic.

-En aquest tema, s'hauria de fer una bona anàlisi, i a partir d'aquí treure'n algunes deduccions. S'ha de limitar el creixement de població? No s'han de fer més cases? S'ha d'acabar amb les segones residències? Quin tipus de recursos són limitats i s'han de preservar? És a dir, que quan es parla de limitar el creixement, som en les mateixes, s'hauria de definir molt bé què es vol dir. Volem limitar la possibilitat, tan arrelada aquí de tenir la casa i la caseta? O es tracta de limitar l'entrada de gent que pot arribar, en una situació de lliure trànsit? Si és aquesta darrera qüestió que es digui clarament que es vol posar un *numerus clausus*. Perquè la construcció sol anar en relació amb la demanda, no amb l'oferta. Aquestes coses han de quedar clares, perquè si hi ha demanda i es limita l'oferta el que fas és encarir el preu de l'existent. Si hi ha demanda per deu i només se'n produeixen nou, aquests nou tendran un increment de preu. Això és un principi clar. Hi ha aspectes de tipus socials. Supòs que a ningú no se li ocorre dir que no hem de créixer més en habitatges socials.

-El límit que es planteja en aquests moments no és aquest. És de segones residències per a gent que ve de fora, bàsicament, és a dir, de turisme residencial. I un cert límit als urbanitzables a les ciutats, perquè, pràcticament tots els plans generals dupliquen l'urbanitzable.

-Això és el que s'intueix, però mai no s'ha dit d'una forma clara. A mi m'agradaria que algú fos clar i digués, "miri no volem estendre el sòl urbanitzable, perquè no volem que es facin més cases, perquè no volem que vengui més gent". És aquesta la qüestió? No dic que aquest plantejament sigui bo o dolent, però a mi m'agradaria saber-ho per poder tenir una posició sobre aquest tema. Quan diuen que es farà una contenció de sòl urbà, ja sabem què significa això, i vol dir que el que resti serà més car. Primer pujarà de preu, quan n'hi hagi poc, serà impossible. Hem viscut aquesta situació quan a Palma el Pla General va aplicar unes restriccions. Segurament si s'hagués planificat una mica millor no tendríem a la perifèria de Palma aquestes densitats d'edificació tan grans. Aquesta situació es va donar perquè no hi hagué sòl per edificar. Tal vegada s'hauria pogut planificar una situació d'un creixement més extensiu i no tendríem aquests problemes. Sabem que qualsevol solució que es prengui tindrà els seus pros i contres.

INDICADORS CANVIANTS

-Si la idea fos aquesta: limitar l'entrada de població, com la veu?

-Avui per avui no crec que sigui possible limitar la població. No sé com. Si aquesta fos la intenció, s'hauria de dir, amb una exposició de motius. S'hauria de consensuar una mesura d'aquest tipus. La gent que viu aquí s'ha trobat que ara no té les possibilitats de fa vint anys, que hi havia menys gent, es podia circular millor per Palma i no hi havia aquesta sensació que tot és ple. Hi havia una gran comoditat, la veritat. Ara, la situació ha canviat. Ara hi ha vuit-cents cotxes per cada mil habitants. Això és un fet. Abans cada família com a molt tenia un automòbil i ara en té tres, perquè abans era un luxe i ara és una eina de feina. És a dir, que hi ha uns indicadors que han canviat. El que no podem fer és pensar que abans hi havia un benestar i ara no, perquè efectivament, no hi havia benestar per a tothom, sinó que era un benestar limitat. Ara s'ha creat una classe mitjana molt ampla i ha pujat la capacitat econòmica de la gent, venim d'una situació molt dolenta, perquè econòmicament Balears, només fa deu anys que ha assolit uns indicadors econòmics com els d'ara, només fa deu anys que cavalca un poc econòmicament. S'ha de recordar que fa deu anys érem a la cua en renda per càpita. Ara som la primera, però està el debat de dividir el PIB pel nombre de persones de dret o de fet. Perquè hi ha molta gent de dret que contribueix i molta de fet que no contribueix, i no em referesc als turistes que vénen per quinze dies, paguen i se'n van. Hi ha una població flotant que ve aquí per qüestions laborals, però, tal vegada aquesta població representa una ajuda també, i sense ells no es podrien fer determinades coses.

-Hi ha uns indicadors, com el consum d'energia o d'aigua que els mesos d'estiu es desapareixen.

-Per exemple, els mesos de juliol i agost els sectors industrials baixen moltíssim la seva producció i els turístics no augmenten exageradament el consum energètic. Seria interessant fer una anàlisi de la facturació de GESA. I tal vegada arribaríem a la conclusió que una gran part del consum energètic és privat. La gent a mesura que té capacitat de tenir un millor nivell de vida, utilitza recursos. Consumeix energia elèctrica per tenir unes certes comoditats, calefacció, aire condicionat, electrodomèstics, etc. Per exemple, aquest hivern hi ha hagut una punta de consum d'energia elèctrica, pel fred i no es pot atribuir als turistes. És a dir, que hi ha un consum que va lligat a la capacitat econòmica de la gent, que afortunadament és major i pot assumir determinades coses. Crec que hauríem de deixar de donar la culpa de tot el que passa i de les incomoditats als turistes, que tenen una gran part de culpa, però no tota. Si no hi hagués hagut el boom turístic, no hi hauria hagut aquest creixement econòmic. A l'època preturística, record que hi havia talls d'electricitat continus. És a dir, que les coses han canviat i, en part, gràcies al turisme.

"Aquesta moratòria afecta les ANEI i això s'ha de redefinir a qualche moment, perquè plantejada d'aquesta manera no té massa sentit si el que es pretén és la conservació. A mi em semblava millor l'anterior regulació"

-Estam en una situació en la qual el turisme ha romput dues barreres, la temporal, no tant sols ve a l'estiu, i l'espacial, hi ha turisme residencial i no només a les zones turístiques, i aquest fenomen preocupa, ja que suposa un major creixement.

"Abans cada família com a molt tenia un automòbil i ara en té tres, perquè abans era un luxe i ara és una eina de feina".

d'agroturisme, perquè, d'altra banda, s'ha demanat que es diversifiqui l'oferta turística. S'han fet grans esforços per aconseguir aquesta diversificació a espais naturals o a finques amb una dimensió petita, sense cap incidència negativa a l'entorn. Una altra cosa és que la gent de fora compri cases o segones residències.

-És cert que es romp aquesta barrera temporal. Però jo no crec que els residents, encara que sigui a segones residències, siguin turistes. No són turistes, són residents. Hi ha estrangers, molts, que tenen fins i tot la primera residència aquí. Una altra cosa és que hi ha establiments turístics a la part forana, a finques, és a dir una oferta

VENDRE LA TERRA

-Hi ha un estudi que diu que quan va decaure la renda turística, la renda per càpita es va mantenir perquè es va vendre la terra.

-És innegable que la gent va vendre terra. Hi ha hagut molta gent que ha conservat, durant molts d'anys unes terres que eren totalment improductives i que costaven doblers. Després aquestes persones han tingut l'oportunitat de vendre per un preu que els ha convengut. A mi em sembla respectable que s'hagi venut. Ara, que ens preocupi si ho han venut a un alemany o a un senyor de Burgos, és una altra qüestió. Aquest senyor ha venut una propietat i, en molts de casos, els compradors han rehabilitat els immobles i les finques. També hi ha el cas que en vendre un tros de terra, això ha permès conservar una altra finca o endreçar-la. No es pot intentar jutjar aquestes situacions. Si no agrada que aquest senyor pugui vendre per millorar el seu patrimoni o estat de vida, s'ha de dir, "no volem això, perquè no volem que vinguin altres persones a destruir el territori o el nostre patrimoni cultural", doncs això s'ha de dir, perquè hi ha gent molt preocupada per aquesta possible pèrdua de valors propis, jo crec que sempre hem integrat els estrangers, però, realment, hi ha gent preocupada per aquests temes.

-Vostè troba que si s'aplicassin uns criteris només de lliure mercat es regularien els creixements, demogràfic, econòmic, etc.

-Crec que sí. Fa cinc anys estàvem tots preocupats perquè no es venien pisos ni apartaments. Hi havia una gran crisi. Jo vaig dir que això no sempre seria igual. Han estat els anuncis de les grans restriccions els que han disparat tot això? Com a mínim s'hauria d'analitzar. S'hauria accelerat el procés constructor si els constructors haguessin tingut sòl urbà garantit, així com avui se l'han de subhastar? És a dir, que l'anunci i les aplicacions d'aquestes mesures de vegades duen a situacions que no són ideals. Si algú veu perill de perdre els seus drets, actua, els defensa. Però, fins i tot gent que no pensava segregar determinades finques ho ha fet; abans que es prohibís, ha demanat una llicència, perquè ha vist la possibilitat d'una restricció i ha salvat la seva situació patrimonial. A més si a un senyor li diuen que aquesta restricció és per salvar el que ha fet malament el seu veí, és difícil d'entendre. Quan es fa un planejament, se suposa que tot es pot executar, perquè s'han tingut en compte els paràmetres correctes. No es tracta de dir, donam la possibilitat, i els que van vius sí i els altres, no. És el tema de la seguretat jurídica.

-Per exemple, els promotors i constructors diuen que poden reorientar el negoci, però si saben què es farà.

-Exactament, s'ha de saber amb quines cartes es juga. Es pot orientar l'activitat de promoció i construcció cap a la rehabilitació, per exemple, però s'ha de saber quina serà la situació. I les cartes no poden canviar-se segons la situació política.

Segons les estimacions de l'ONU, la població mundial ha sobrepassat els 6.000 milions, el doble de fa només quaranta anys. És, sens dubte, el major problema social i probablement ecològic de la humanitat. El ritme de creixement demogràfic s'ha moderat a causa d'un descens de la natalitat, però ara hi ha més dones que mai en edat fèrtil.

El món arriba als 6.000 milions d'habitants

GEA

Fa ara trenta anys hi havia sobre la Terra 3.000 milions d'habitants i ja es parlava d'una sobrepoblació. Ara ja n'hi ha 6.000, segons els càlculs fets per l'ONU, que ha demanat als països membres, especialment als desenvolupats, més doblers per a la planificació familiar. Al Caire la Conferència Internacional sobre Població i Desenvolupament celebrada el 1944 va decidir destinar desset milions de dòlars per millorar el control de la natalitat, dues terceres parts dels quals havien de ser dels països rics. Ara, cinc anys després, els països subdesenvolupats han contribuït ja en prop del 70% dels fons compromesos, mentre que els més afavorits no han arribat ni a un terç. Una situació que diu molt poc a favor de la comunitat internacional davant un problema que afecta globalment el món. En els darrers dotze anys la població mundial s'ha incrementat en 1.000 milions de persones a un ritme de 78 milions cada any, una xifra insostenible a mitjan termini, sobretot si es fa coincidir les zones més habitades del planeta amb les més pobres.

En els darrers anys, la taxa de natalitat s'ha moderat. Si el 1970 es registrava un ritme de creixement demogràfic del 2'4%, és a dir, que de cada cent persones es passava en un any a les 102'4, el 1999 el percentatge és aproximadament la meitat (un 1'3%). Les dones tenen menys fills, però passa que les xifres de població, i en concret la població femenina, és molt superior i que, per tant, hi ha més dones en edat fèrtil. En qualsevol cas, però, l'ONU indica que el ritme de finals dels noranta (78 milions a l'any) és lleugerament inferior al que es registrava en els anys vuitanta (86 milions a l'any). El creixement

continua sent molt elevat, sobretot si considerem que en un 95% es produeix a les regions en vies de desenvolupament, amb puntes localitzades a l'oest d'Àsia i a l'Àfrica subsahariana on la mitjana de natalitat és de 5'5 fills per dona. Per contra el creixement s'ha moderat i fins i tot s'ha aturat a les regions riques, com Europa i el Japó, però amb l'excepció dels Estats Units a causa de la immigració.

CONFERÈNCIA DEL CAIRE

Els resultats de la Conferència del Caire són decebedors i, no obstant això, s'ha experimentat una millora que afecta, sobretot, els països amb major creixement demogràfic, on els serveis sanitaris donen una assistència en matèria de reproducció que fins llavors havia estat pràcticament ignorada. D'altra banda, les lleis per protegir els drets de la dona comencen a generalitzar-se, tot i que en el món subdesenvolupat encara estan molt endarrerides, i això es considera fonamental per poder dur a la pràctica un adequat control demogràfic. De fet, els informes de l'ONU coincideixen a subratllar que allò que pugui passar en aquest segle que acabam d'iniciar dependrà de les polítiques que els països pobres adoptin sobre desenvolupament, educació i planificació familiar. Si els resultats són positius podrem parlar d'una reducció de la taxa de creixement que situarà la població mundial en els 7.300 milions l'any 2050. En cas contrari, el

nombre d'habitats a mitjans d'aquest segle serà de 10.700 milions. En qualsevol cas, s'haurà reduït el ritme, però la població haurà sobrepassat la frontera de la sostenibilitat i haurà de fer front a problemes tan greus com la manca de recursos alimentaris i d'aigua potable.

MANCA D'AIGUA I D'ALIMENTS

En realitat, no importa esperar cinquanta anys per descobrir que aliments i aigua són problemes bàsics que una part de la població mundial no té resolts. És el Tercer Món pur i dur, on la pobresa és un estat natural gairebé insuperable. La qüestió és que a mesura que s'incrementa el nombre d'habitants els problemes s'agregen. L'àrea de conreu per persona es va reduir en un 50% durant la segona meitat del segle XX i, segons l'ONU, és probable que d'aquí a altres cinquanta anys la quarta part de

Bugaderia pública a Bombai.

la població mundial visqui a països sotmesos a serioses restriccions d'aigua. De fet, les desigualtats entre països rics i pobres s'accentua de cada pic més, en lloc de minvar, fins al punt que l'*Informe de les Nacions Unides* estableix que la cinquena part més rica del planeta consumeix seixanta-sis vegades més recursos que la cinquena part més pobre.

DESEQUILIBRIS DEMOGRÀFICS

Els desequilibris són flagrants. Com a exemple n'hi ha prou a recordar que la meitat de la població mundial viu a ciutats, amb tot allò que comporta de problemes socials i de manca de producció agrícola. En el món hi ha ja

Circulació a Varanasi, (l'Índia).

deset megaciutats, amb més de deu milions d'habitants, quan fa quaranta anys només n'hi havia dues i mentre s'espera que el 2015 el club s'haurà incrementat en altres nou, és a dir, que n'hi haurà vint-i-sis, de les quals vint-i-dues seran a països subdesenvolupats.

I un altre desequilibri: les diferències entre la població jove, concentrada al Tercer Món, i la població en-

vellida del Primer. L'ONU quantifica en mil milions els joves que ara tenen entre quinze i vint-i-quatre anys, els que seran els "pares de la pròxima generació" i que majoritàriament viuen a països pobres. Àfrica té una mitjana d'edat que no sobrepassa els deu anys. A seixanta-dos països africans, asiàtics i llatinoamericans més del 40% de la població té menys de quinze anys. En canvi, l'envelliment progressiu de la població comença ja a ser un problema en el món desenvolupat. A seixanta-un països l'índex de natalitat ja és per davall del 2'1 fills per dona, que es considera la taxa necessària per mantenir el creixement vegetatiu a zero.

La Terra ha perdut el 10% dels boscos en menys de trenta anys

GEA

Imatge del Pla de Mallorca.

Des del 1970 ençà la Terra ha perdut el 10% de la seva riquesa natural, a un ritme d'un 1% anual. Aquesta és la conclusió del darrer informe redactat per l'organització ecologista internacional WWF/Adena, d'acord amb un estudi realitzat a 151 països sobre la pèrdua de massa forestal i l'evolució tant de la flora com de la fauna. Pel que fa als boscos, la pèrdua representa una minva del 10% de la su-

perfície boscosa, a un ritme de cent cinquanta mil quilòmetres quadrats cada any, és a dir, l'equivalent a una tercera part de la Península Ibèrica.

Aquesta pèrdua s'agreuja si s'estudia la reducció experimentada en el nombre d'espècies, la qual cosa provoca un empobriment de la biodiversitat, les conseqüències del qual són imprevisibles. En aquest sentit els boscos d'Àfrica, d'Àsia i d'Amèrica del

Sud són els més perjudicats amb una minva de quasi el 20% dels seus recursos forestals, mentre que a Europa, Rússia i Amèrica del Nord, la superfície arbòria es manté "raonablement estable".

En qualsevol cas, la WWF destaca que Espanya ocupa la cinquena posició mundial en el discutible rànquing d'espècies vegetals en perill d'extinció. En té 985 d'amenaçades, el 19% de les espècies del país. En percentatge, només la superen Illa Maurici, els Estats Units, Jamaica i Turquia. De fet, i segons l'informe de l'organització ecologista, l'Estat

espanyol ocupa el novè lloc entre els països que més negativament afecten el medi ambient.

Les raons principals de pèrdua de riquesa natural en el món són l'increment de l'activitat econòmica i el creixement demogràfic. Els ecologistes acusen directament el creixent consum de cereals, carn, peix, fusta, paper i energia, que força l'ús de fertilitzants i provoca l'emissió dels gasos causant de l'efecte hivernacle.

L'executiu balear ha donat un important pas cap a la declaració de les muntanyes d'Artà com a Parc Natural. La compra de les primeres 1.270 hectàrees faciliten aquest acord que, d'altra banda, pretén frenar l'onada d'incendis forestals que ha patit aquesta contrada, el darrer dels quals cremà més de 700 hectàrees el passat mes d'octubre.

El Govern compra Albarca i es Verger després del darrer gran incendi d'Artà

S.V.

El passat mes d'octubre es varen cremar 750 hectàrees a les muntanyes d'Artà en un dels majors incendis forestals dels darrers anys. El fet originà una forta disputa política respecte a les responsabilitats, després que el Partit Popular acusàs la Conselleria de Medi Ambient d'haver actuat de manera descoordinada. La consellera, Margalida Rosselló, rebotà les acusacions a una deficient planificació heretada de l'anterior executiu, al mateix temps que anunciava l'inici dels tràmits per declarar tota la contrada com a Parc Natural. Així, dos mesos més tard, el mateix president del Govern, Francesc Antich, anunciava la compra de dues grans possessions del terme, Albarca i es Verger, que formaran part de la xarxa d'espais previstos a l'uníson per les conselleries de Turisme i de Medi Ambient.

Les dues finques sumen 1.270 hectàrees per les quals es pagaran 1.200 milions de pessetes. La intenció del Govern és aconseguir un mínim de 3.000 hectàrees per a ús tant científic com turístic, en aquelles zones on sigui possible el pas de persones. A través d'Albarca i es Verger es pot accedir, per exemple, a dues platges verges, l'Arenalet d'Albarca i la Font Celada. I tot el seu conjunt és d'una enorme riquesa de fauna i flora, així com arquitectònica en disposar de les cases de possessió i d'altres edificacions interessant com la caseta des Senyors que, situada a la vorera de s'Arenalet, ha merescut que el batle d'Artà, Montserrat Santandreu, la qualificàs de "digna de ser residència de personalitats". El batle ha rebut l'adquisició pública de les possessions amb gran satisfacció i ha dit que era una iniciativa perfectament compatible amb l'anunciada declaració de

Parc Natural, per la qual cosa ha demanat participar en la gestió.

REPOBLACIÓ ARTIFICIAL

Però aquesta iniciativa, aplaudida tant pels ecologistes com pel sector

moltes dècades. Els incendis d'Artà són una tara per a un dels municipis ecològicament emblemàtics de Mallorca que només podrà ser evitada mitjançant la declaració de Parc i l'establiment d'una estricta vigilància i d'un rigorós control sobre les activi-

turístic, no ha fet oblidar l'incendi, els efectes del qual són gairebé irreparables. Els tècnics de l'Institut Balear de la Natura, l'IBANAT, creuen que la superfície cremada només es podrà recuperar si es realitzen repoblacions artificials. Una situació molt semblant a la que pateixen la resta de muntanyes d'Artà. De fet, l'incendi, tot i ser el més greu de l'any a tota Mallorca, no és sinó un més de la llarga llista de focs que, provocats o no, han afectat aquesta contrada per espai de

tats ramaderes que, tradicionalment, tenen lloc a tota aquesta serralada.

IMPEDIR ELS FOCS INTENCIONATS

Un estudi fet per la Universitat de les Illes Balears demostra que en els darrers deu anys les muntanyes d'Artà registren de mitjana el 42% de tots els incendis que es produeixen a Mallorca, de manera que en aquest període han afectat el 70% de tot el

territori. A continuació vénen els municipis de Capdepera, veïnat del d'Artà, amb el 50% del sòl forestal calcinat, els de Calvià amb el 21% i el d'Alcúdia amb un 16%. La qüestió és que el municipi d'Artà, tot i ser a vorera de la mar, és escassament tu-

rístic i, per contra, registra una activitat agrària per sobre de la mitjana insular. I aquí, en una manifesta vocació ramadera, sorgeix el problema, ja que el pagès cerca a través del foc que el ramat tenguí bones pastures. La mateixa cronologia dels incendis,

a finals d'agost o principis de la tardor, en dies de fort vent de ponent, demostren una intencionalitat, un hàbit que només es podrà desterrar amb un canvi d'actitud de la pagesia, la qual cosa, segons els autors de l'estudi, només serà possible mitjançant l'educació i una adequada orientació que permeti als ramaders continuar sent actius sense "fer socorrat", segons la seva pròpia terminologia.

Fins ara tots els mètodes de lluita contra els incendis han acabat en fracàs. El darrer ha provocat una gran alarma a causa de la seva extensió, però la major part dels focs són més reduïts i es limiten a una cinquantena d'hectàrees. L'única solució en opinió dels autors (Jaume Sureda, Jaume Morey, Miquel Pastor i Antònia Llabrés) és en la línia apuntada anteriorment, així com en una integració del pagès en els programes de conservació de la naturalesa, en un augment de les subvencions, en la reconversió de les explotacions de ramat oví i, finalment, en el subministrament de pinso per substituir la pastura natural que s'obté de manera natural després de calar foc a la muntanya.

En complir-se mig any de la presa de possessió del nou executiu, la consellera de Medi Ambient ha fet conèixer la xarxa d'espais naturals que s'han de protegir, a la qual s'ha batejat amb el nom d'Illespai. Igualment, ha anunciat la intenció del Govern de continuar amb la compra de possessions per consolidar aquesta xarxa a través de l'ecotaxa, de fons europeus i dels mateixos pressupostos de la Comunitat Autònoma.

Presentada la xarxa d'espais naturals de les Balears

GEA

La Conselleria de Medi Ambient ha fet conèixer els espais naturals que formaran part de la xarxa que, batejada amb el nom d'Illespai, inclourà les zones ja protegides i altres nou pro-

L'Albufereta de Pollença serà Parc Natural.

postes de Parc Natural o de Reserves. Es tracta de la proposta més ambiciosa presa des del Govern de la Comunitat Autònoma des de l'aprovació de la Llei d'espais naturals pel Parlament i respon clarament a la necessitat de procedir a la gestió dels espais més enllà de la seva declaració com a zona protegida. En aquest sentit, la consellera, Margalida Roselló, ha anunciat la intenció de l'ex-

cutiu de continuar amb la compra de possessions, com les que recentment ha adquirit a Artà.

Entre els nous espais figura la serra de Tramuntana i es Trenc a Mallorca, que veurien ampliat el seu grau de protecció amb la declaració de Parc Natural, així com l'Albufereta de Pollença i la península d'Artà que, endemés, permetria la preservació definitiva des Canons. A les Pitiüses els

LES ILLES

nous parcs naturals serien Ses Salines d'Eivissa i Formentera, els illots de Ponent i cala d'Hort i els Amunts d'Eivissa. I a Menorca, la vall d'Algaiarens i Tramuntana i els barrancs d'Algender i Migjorn.

CONSERVACIÓ I ÚS PÚBLIC

Igualment s'ha previst la consolidació i possible ampliació dels parcs ja existents, tot plegat amb un triple objectiu: la creació d'un sistema d'espais naturals destinats a la conservació, la investigació i l'ús públic ordenat. Des de la conselleria s'ha pres bona nota de la necessitat de dotar els ecosiste-

mes i els paisatges més valuosos d'una adequada protecció i això només és possible amb una bona gestió.

En qualsevol cas, segons el director general de Biodiversitat encara no tot és perfectament definit. En el cas de la serra de Tramuntana s'hauran de combinar diferents graus de protecció i, sobretot, de propietat de la terra, perquè a causa de les seves dimensions és impossible pensar en una compra massiva. En els espais habitats cal pensar, fins i tot, en noves activitats econòmiques que siguin compatibles amb la conservació de tots els seus valors naturals i patrimonials.

L'ECOTAXA

La compra d'espais significarà una inversió molt forta i això fa que s'hagi d'utilitzar l'ecotaxa que, segons la consellera de Medi Ambient, ha de tenir aquesta finalitat concreta. En l'aplicació de l'ecotaxa, les conselleries de Medi Ambient i Turisme van coordinades. De moment la quantia prevista per a la compra de possessions és de 13.000 milions de pessetes que haurien de procedir tant de l'impost com de fons europeus com, també, dels mateixos pressupostos de la Comunitat Autònoma.

Eivissa, biodiversitat i cultura

M.M.

Eivissa és des del passat mes de desembre Patrimoni de la Humanitat, aquesta consideració atorgada pel Comitè del Patrimoni de la UNESCO es va fer conèixer a la XXIIIa sessió del Comitè celebrada a Marrakech.

El Comitè va valorar en l'apartat de criteris naturals sobretot l'element marí "ben caracteritzat per la presència de praderies denses" que han estat considerades les millor conservades de tota l'àrea mediterrània. Les amples extensions de posidònia oceànica, vitals per a la preservació de la biodiversitat marina, i sovint molt malmenades per l'acció humana, també han estat específicament assenyalades a l'hora de considerar la inclusió d'Eivissa en el document de Marrakech.

RECONeixEMENT A LA BIODIVERSITAT

Als fons marins eivissencs se'ls reconeix la vàlua també perquè constitueixen una comunitat molt diversa de *Cladocora caespitosa*, que abriga més de 220 espècies, amb la qual cosa es converteix en la més important de la conca mediterrània que serveix d'hàbitat a tres espècies amenaçades mundialment, entre les quals s'hi troba el vell marí. El document destaca també la importància de la presència de l'*Ecteinascidia turbinata*, espècie marina de gran valor ja que actualment sembla que pot servir en la prevenció i lluita contra diferents tipus de càncer. I així mateix, es fa esment al valor de la zona humida de ses Salines, ja re-

coneguda anteriorment als estaments internacionals (Convenció de Ramsar), com a lloc de passada per a les aus migratòries.

VALORS PATRIMONIALS

Quant a la consideració dels valors patrimonials d'Eivissa, el Comitè de la UNESCO ha fixat tres criteris que són els que han fet que la ciutat fos un dels indrets elegits enguany. En primer lloc, "la fortificació de Dalt Vila que data del segle XVI, testimoniatge únic de l'arquitectura i l'enginyeria militar i de l'estètica del Renaixement. El model italoespanyol va exercir una notable influència, sobretot a les construccions i fortificacions de les viles d'Ultramar".

La fortificació és Monument Nacional des del 1946 i amb el seu traçat heptagonal, que inclou set baluards, constitueix una mostra molt completa de les construccions del segle XVI. Fou obra de l'enginyer italià Joan Baptista Calvi que la projectà per encàrrec de l'emperador Carles I l'any 1554.

El segon element, criteri, diu el document, tengut en compte han estat les runes fenícies de sa Caleta i

La declaració impulsarà la rehabilitació del patrimoni.

Dalt Vila.

Lourdes Costa: "Aquest desafiament és una qüestió positiva perquè permet als eivissencs aprendre a valorar el seu patrimoni i naturalesa."

la necròpolis feniciopúnica d'es Puig des Molins que aporten "un testimoni excepcional de la urbanització i la vida social de les colònies fenícies a la Mediterrània occidental. Constitueixen un conjunt únic quant a quantitat i importància de sepultures fenícies i cartagineses", amb aquestes paraules l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura, reconeix la necròpolis des Puig des Molins, amb els seus 3.500 hipogeu excavats en roca, com una de les més notòries i completes de les que es coneixen actualment, d'aquella ci-

vilització mediterrània desapareguda.

Per últim, el document cita com a tercer criteri el reconeixement del conjunt de Dalt Vila que "representa -així s'expressa al document- un excel·lent exemple de ciutat fortificada que conserva de manera excepcional l'estratificació, dins les muralles i dins el teixit urbà, des dels primers establiments fenicis, dels períodes àrabs i catalans, fins al Renaixement". I considera com el llarg procés de construcció de les muralles no ha destruït, sinó que ha anat incorporant els elements a les fases anteriors i a la trama urbana.

PROTECCIÓ I TURISME, UN DESAFIAMENT

El Comitè de la UNESCO adverteix al document de Marrakech de la importància que pot suposar per a Eivissa aquesta inclusió al Llistat, ja que es tracta d'un indret on el desenvolupament turístic pot constituir un desafiament per a la protecció tant de la natura com del patrimoni.

Això no obstant, per a la regidora de Cultura de l'Ajuntament d'Eivissa, Lourdes Costa, "aquest desafiament és una qüestió positiva perquè la consideració de Patrimoni de la Humanitat és un reconeixement que permetrà d'una banda als eivissencs aprendre a valorar el seu patrimoni i naturalesa, i de l'altra serà un reclam per a un tipus de turisme que Eivissa vol impulsar. Un turisme interessat pels valors naturals i culturals de l'illa que massa sovint són oblidats en la propaganda que es fa de la ciutat".

Per a Lourdes Costa aquesta ha estat, per tant, una bona notícia per partida doble, però també és un compromís, perquè a partir d'ara s'haurà de mantenir i millorar la vila i també la natura dels voltants de la ciutat.

La regidora, que assenyalà com a principal objectiu la restauració del Castell, creu que a més de la conservació dels grans monuments tam-

bé hi ha una important tasca a fer quant a la millora d'imatge del casc urbà mitjançant l'establiment de normes, i que en el futur més immediat s'ha de vetllar pel seu compliment perquè tots els elements que incideixen en l'aspecte de la ciutat, envellats, rètols, etc, siguin els més adients i respectuosos amb el conjunt. Per a Costa, "a més de tenir ordenances clares al respecte també s'han de complir, i no ser flexibles".

La responsable de Cultura de l'Ajuntament no descarta tampoc la possibilitat que la institució local adquireixi nou patrimoni "ja que hi ha cases que cauen i que podrien ser rehabilitades". Costa considera que la conservació requereix un esforç per part de tots i que iniciatives d'aquest tipus ajuden a la conscienciació de la població. Creu també que serà aquest un bon moment per començar una tasca de divulgació i d'educació ja que només a partir del coneixement hi podrà haver un respecte per allò que estam obligats a llegar intacte a les generacions futures.

En definitiva, un compromís ferm tant davant la comunitat internacional com amb les generacions futures que hauran d'heretar Eivissa tal com l'han rebuda des dels fenicis, passant per totes les cultures que hi han deixat una empremta que ara es reconeix molt valuosa. Al mateix document ja s'assenyala aquest compromís quan es fa referència a les obres del port, finançades per la Comunitat Europea, que, adverteix el Comitè, no podran suposar cap tipus d'impacte sobre els valors naturals de l'indret.

A Marrakech foren inscrits també com a béns mixts a la Llista del Patrimoni Mundial el Mont Perdut als Pirineus, i fora d'Espanya, entre d'altres, tengué aquesta consideració el Mont Wuyi (la Xina).

*La ciutat d'Eivissa
Patrimoni de la Humanitat.*

Un recorregut per la vida de les platges, l'arena i les dunes

El jove Museu de Ciències de la Natura de Menorca presenta una exposició sobre l'ecologia del litoral i programa les activitats del 2000

Constanza Forteza

Un recorregut didàctic per interpretar la salut de les nostres platges i de les reserves dunars, tan importants a l'hora de garantir la salut general dels ecosistemes litorals. Aquesta és la proposta de l'exposició La platja, dels alguers a les dunes que ha mostrat, des del començament del passat mes de novembre i fins al 28 de gener, el Museu de Ciències de la Natura de Menorca, ubicat a la localitat de Ferreries. Aquesta exposició, organitzada pel GOB de Menorca, es dirigeix a la població general, encara que amb una finalitat clarament educativa, adaptada als nivells de comprensió i d'aprenentatge dels alumnes del tercer cicle d'educació primària, d'ESO i de batxillerat, i preparada per servir als professors com a eina pedagògica.

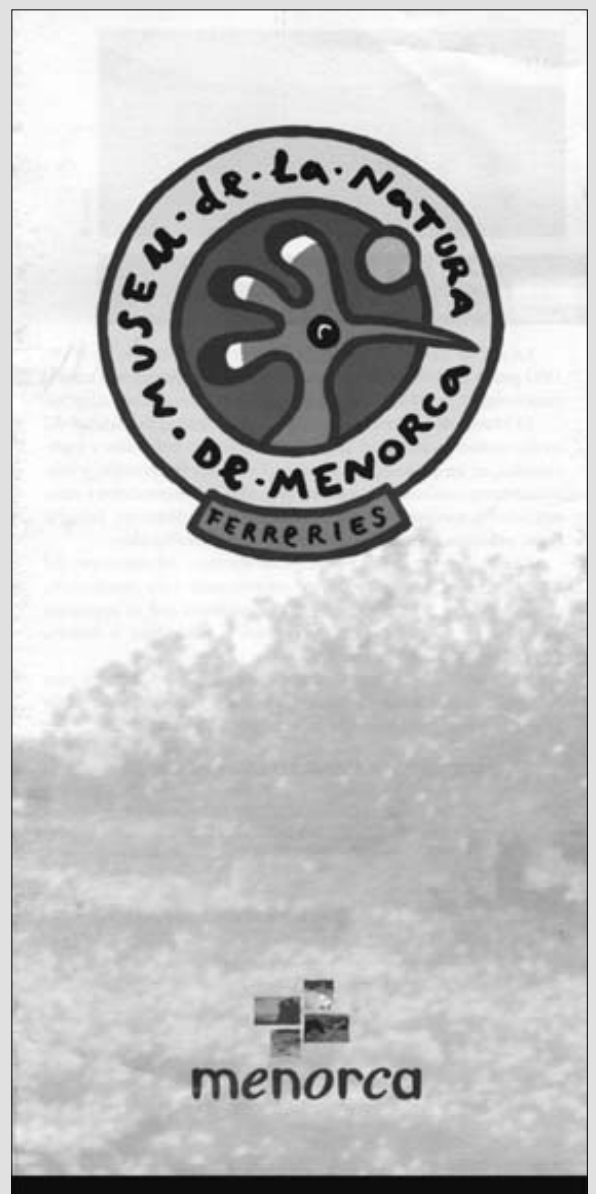
El cartell de l'exposició és obra de Javier Mariscal. És la segona vegada que el conegut dissenyador, molt implicat en actuacions que contribueixin a la millora ecològica, col·labora amb el jove museu de Ferreries. De fet, la primera exposició programada pel museu (10.7.98 - 15.9.98) va reunir, amb el títol *El Señor Mundo presenta el Museu de la Natura de Menorca*, una col·lecció d'obres del dibuixant relacionades amb la problemàtica ambiental.

La platja, dels alguers a les dunes s'estructura com un recorregut lògic i amè. A través de mitjans interactius que plantegen preguntes als infants, a través de jocs, explicacions i audiovisuals pretén introduir els visitants en un món on els alguers, l'arena, la fauna i la flora específica i, en general, tota la cadena tròfica, estructuren un món vivent on tots els elements depenen els uns dels altres per poder sobreviure i prosperar. Un món complet representat amb fotografies, relleus, reproduccions de bocins de costa a grandària real, di-

buijos, jocs elèctrics, audiovisuals, terraris i, fins i tot, amb la instal·lació d'una tenda de campanya feta de pasta de paper que, amb l'excusa del joc, serveix als nins i als joves per aprendre i per formar part imaginària d'una natura vivent. L'exposició no oblida mostrar el paper de la intervenció humana, el factor que ha estat més efectiu a l'hora de contribuir a la desnaturalització, a la fragmentació o fins i tot a la desaparició del litoral com a part indispensable de la natura.

AL SERVEI DE L'EDUCACIÓ

La mostra ha estat realitzada pel GOB de Menorca amb el patrocini de la Fundació Biodiversidad del Ministeri de Medi Ambient i amb la col·laboració del Consejo Ibérico para la Defensa de la Naturaleza, l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra" i la parròquia de Santa Eulàlia de Ferreries. Els responsables de l'exposició han volgut garantir la pervivència d'un material que no ha d'extingir-se des del punt de vista de l'aprenentatge. Així, s'han edi-

tat dues guies, una adreçada als alumnes i l'altra als professors, que serveixen per seguir el recorregut de l'exposició, però que tenen també una utilitat clara com a material escolar. De fet, el que es pretén en darrera instància és modificar els hàbits dels ciutadans, i d'aquells que ho seran en un futur, a l'hora de tractar amb un entorn que, en el cas de les illes, és substancial per a l'ecosistema general.

El Museu de Ciències de la Natura de Menorca té una trajectòria curta, encara que ben aprofitada. El museu va néixer el 10 de juliol de 1998, ubicat a un antic escorxador del municipi de Ferreries que va ser restaurat per l'Ajuntament. L'edifici és petit, però una rehabilitació acurada va concloure en l'oferta actual d'uns locals moderns i lluminosos, coronats per una cúpula interior de fusta que fa girar la vista cap a dalt. La creació del museu va ser una iniciativa municipal integrada dins el Programa Leader de la Unió Europea. Amb la incorporació de fons provinents del FEOGA-FEDER-FSE i amb la col·laboració de "Sa Nostra", el Consell Insular de Menorca i d'UCAME es va poder executar el projecte i la inversió, prou als deu milions, necessària per disposar d'una oferta cultural que, des del primer moment, es va plantejar per beneficiar no només el municipi de Ferreries sinó tota l'illa de Menorca. La vocació del museu, que no compta amb un contingut permanent, és ser un centre dinàmic i polivalent, un punt de referència i d'encontre, de divulgació i de formació. El local pot ser emprat, a més de com a lloc per exposicions, per celebrar conferències, reunions i cites de treball, encara que sempre sobre temes relacionats amb la natura i amb la seva protecció. Tal com destaca el regidor de Cultu-

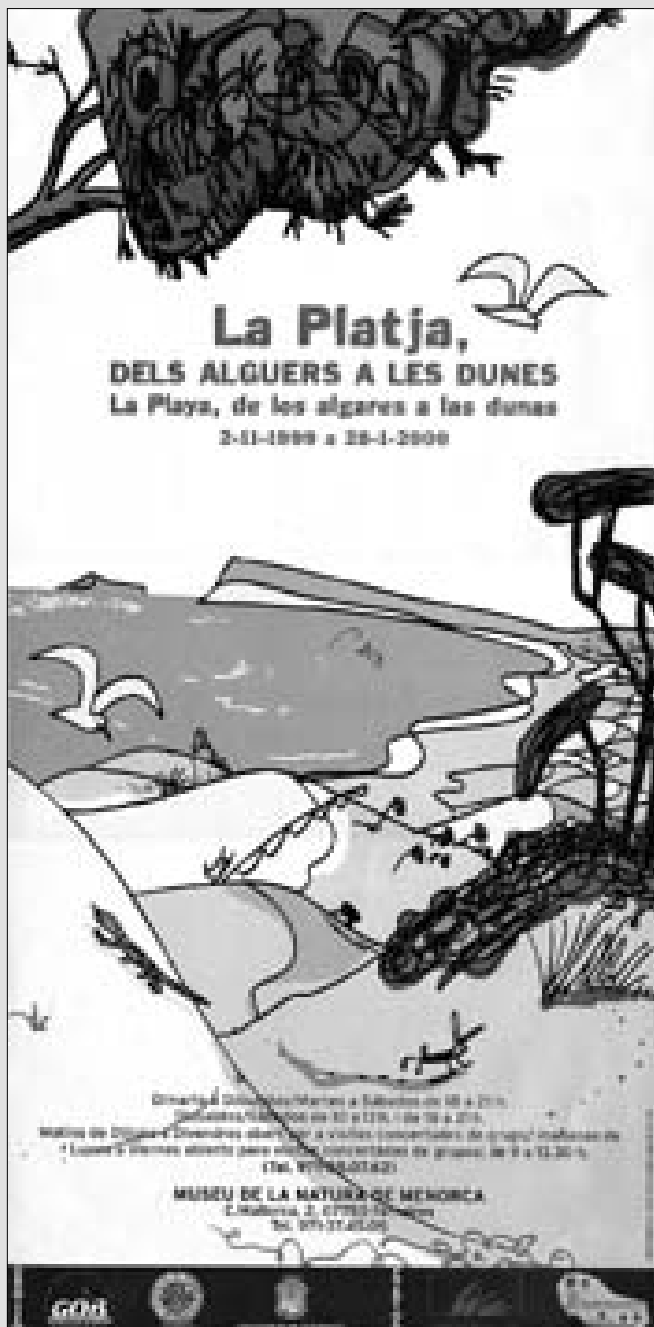
ra de l'Ajuntament de Ferreries, Josep Carreras, "el primer objectiu és donar a conèixer la natura de Menorca, com a ecosistema mediterrani i més des de la perspectiva de la declaració de l'illa com a Reserva de la Biosfera. Però el museu, que ha comptat amb finançament de fons de tipus social europeus, també té una clara finalitat social, ha de contribuir a

la dinamització econòmica i social de Ferreries. S'ha creat una oferta cultural i educativa, però aquesta és integrada dins un concepte general, que ha de servir per enriquir tota la zona".

MENORCA, ILLA MEDITERRÀNIA

Fins ara, el Museu de Ciències de la Natura de Menorca ha programat l'exposició inaugural abans esmentada, *El Señor Mundo presenta el Museu de Ciències de la Natura de Menorca*, convocatòria que, amb el clar atractiu de la figura de Mariscal, va ser la presentació al públic del museu, i una segona mostra, *Menorca, Illa de la Mediterrània* (5.10.98/10.1.99). En aquest darrer cas i amb el patrocini de "Sa Nostra", es presentava l'exemple de Menorca com a prototip d'ecosistema mediterrani, entès d'una manera integral i amb la consideració de tots els elements -clima, biodiversitat, cultura, història, etc.- que han contribuït a enriquir, o a empobrir, el present natural. Si l'exposició inaugural del museu va ser visitada per devers 2.500 persones, la segona en va rebre prop de 1.000, xifres que són importants si es considera l'entitat poblacional de Ferreries i Menorca.

El museu preveu, una vegada tancada l'exposició actual sobre el litoral, mostrar-ne una sobre "Biodiversitat, les mil i una formes de vida". Es tracta d'una exposició interactiva, patrocinada també per l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra", que pretén cridar l'atenció sobre formes de vida i mecanismes d'acció natural que són vius i actius gràcies a una evolució de milions d'anys i, a la vegada, sobre la contribució de la biodiversitat de les Illes al manteniment de la riquesa natural de la Terra.

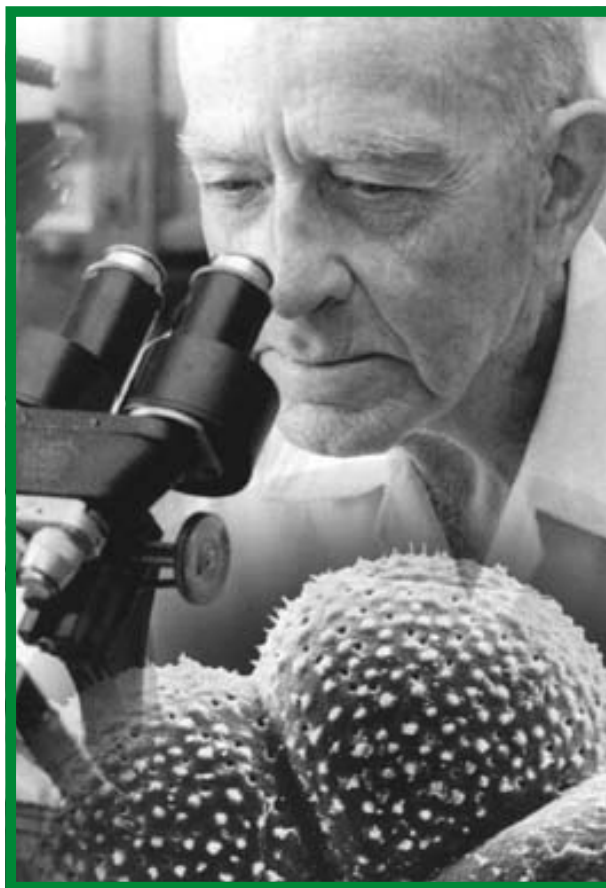

El dibuixant i dissenyador Javier Mariscal, que va ser el protagonista de l'exposició inaugural del museu, ha creat el cartell de la mostra actual.

Guillem Colom, el geòleg entusiasta

Constanza Forteza

El Museu de Ciències
Naturals de Sóller
dedica una exposició
al naturalista
i pioner de la
micropaleontologia
a Espanya

"El gra d'arena és tan valuós per a la natura com un tot immens". Aquesta expressió, del naturalista alemany Johann Gottfried Von Herder, il·lustra perfectament l'interès que va orientar la vida de Guillem Colom i Casasnoves (1900-1993), el naturalista, el pioner de la micropaleontologia a Espanya i el gran estudiós de l'origen geològic i l'evolució de les muntanyes de Mallorca, les que sempre l'envoltaren a Sóller, la localitat on va néixer i on gairebé va passar tota la seva vida. Els seus orígens com a naturalista, la seva aportació científica, la llarga relació de publicacions, els intercanvis científics amb investigadors de tot el món, la transcendència de l'especialitat de la micropaleontologia a l'hora de fixar la cronologia geològica i el perfil de Colom com a personatge són els eixos de l'exposició que, amb el títol *Guillem Colom, ciència i natura*, mostra oportunament -l'agost del 2000 es compleixen cent anys del seu naixement- el Museu de Ciències Naturals de Sóller. L'exposició, sota el comissariat de Lluç García i Joan Avellaneda, és una iniciativa del mateix museu sollerí juntament amb la UIB i l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra".

L'exposició, ubicada a la segona planta del museu, segueix l'ordre cronològic de la vida de Guillem Colom. El naturalista va néixer a Sóller en un privilegiat moment cultural i econòmic, en una època de puixança, de modernitat i d'il·lustració, en el si d'una família directament relacionada amb la promoció del ferrocarril. Colom va mostrar, des de petit, un interès naturista evident: quan tenia dotze anys ja havia catalogat la flora de la Vall de Sóller i quan en tenia devuit la seva afeció als insectes ja li servia per disposar d'una bona col·lecció entomològica i per intercanviar correspondència amb una sèrie de prestigiosos especialistes. En el museu es mostra el microscopi Spencer que, el 1920, va adquirir per vuit-centes pessetes i que va utilitzar tota la seva vida.

Colom va ser sempre un autodidacte. Ell mateix ho destacava: "en el camp de la ciència només som un guerriller, però no form, ni puc formar part d'un exèrcit regular". De fet, la singularitat de Colom radica que no va haver de sortir del seu món per poder dur a terme un treball de transcendència científica universal. Va ser per interès propi que es va acostar a l'apartat científic que li va atorgar aquest prestigi: l'estudi dels protozous (animals unicel·lulars) i els foraminífers (protozous de vida lliure dotats d'una closca microscòpica, quasi tots marins). L'amistat amb el geòleg cata-

là Bartomeu Darder, amb qui va tenir un primer contacte el 1919, va ser determinant per a l'especialitat de Guillem Colom. Darder el va posar en contacte amb els millors especialistes europeus i el va animar a continuar treballant en un camp llavors inèdit. "Seguesqui treballant i a Espanya podrem comptar amb un especialista en foraminífers, que bona falta fa", li deia en una carta Darder a Colom el 19 d'octubre de 1925. La relació entre Colom i Darder no va ser estrictament professional, per damunt de les diferències culturals i ideològiques -Darder era republicà i Colom se situava en un context més aviat conservador-, sempre hi va haver amistat, demostrada mútuament en els successius capítols de la convulsa història política espanyola de l'època.

A poc a poc i tal com el mateix Colom va expressar "del món vivent dels protozous vaig aprofundir dins la geologia general i em vaig especialitzar en els protozous fòssils, la qual cosa em deixà ocupat la resta dels meus dies". La importància dels foraminífers fòssils és que són característics d'una època o d'un determinat ambient geològic; són fonamentals per ubicar en el temps les roques on s'hi troben. Són, tal com destaca el fulletó de l'exposició, "els petits rellotges del passat". Les espècies fòssils conegudes de foraminífers sumen devers 30.000, encara que es pensa que aquesta xifra és una part ínfima de les realment existents. El treball de Guillem Colom va servir per catalogar devers 300 espècies. Treball que, a més, va tenir repercussions pràctiques: Colom va prestar els seus consells a nombroses companyies petrolíferes -la micropaleontologia té gran utilitat per a la recerca d'hidrocarburs- i també als nord-americans que li demanaren la seva opinió com a geòleg abans d'habilitar les instal·lacions militars del puig Major.

Des de l'estudi dels fòssils microscòpics Colom es va acostar a la geologia. En aquest àmbit, el seu treball ha estat definit com de "síntesi", d'agrupació de coneixements. El 1975 publica la que pos-

"En el camp de la ciència només som un guerriller, però no form, ni puc formar part d'un exèrcit regular".

siblement sigui la seva obra més coneguda, *Geologia de Mallorca*. Obra posterior a la realització del gran trencaclosques geològic, els cinc mapes cartogràfics i geològics de Mallorca que publica entre 1961 i 1965 i que se sumen a publicacions anteriors i posteriors com *Foraminíferos ibéricos*, *Biogeografía de las Baleares*, *Geomorfología de Mallorca*, *Más allá de la Prehistoria*, *Los lagos del Oligoceno de Mallorca*, etc. A Guillem Colom li agradava definir-se com un *amateur*. Per aquesta mateixa raó o pel fet que quasi sempre és així, el cas és que els reconeixements a la seva tasca científica li arribaren més aviat de fora que no de ca seva. El 1965 és nomenat Fill Il·lustre de Sóller, però no és fins el 1976 quan li atorguen el doctorat hono-

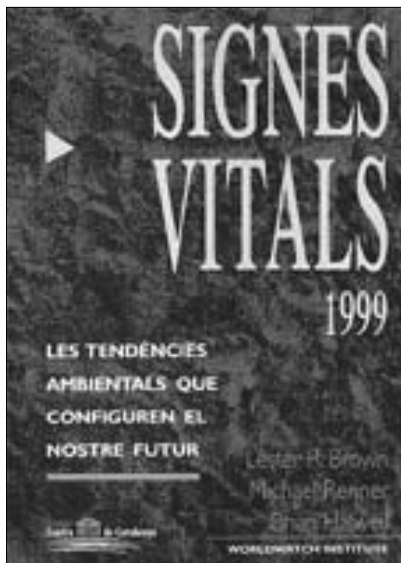
ris causa de la Universitat de les Illes Balears, fins el 1979 quan rep el Premi Ciutat de Palma d'Investigació i Ciència o fins el 1986 quan el Rei li concedeix la Gran Creu d'Alfons X el Savi.

L'exposició del Museu de Ciències Naturals de Sóller presenta aquest recorregut mitjançant panells explicatius, la projecció d'audiovisuals, les col·leccions del jove científic, part de la cartografia, la relació de microfòssils descoberts, objectes del laboratori de Miquel Colom i els exemplars més interessants del llegat epistolari, integrat per devers 5.000 cartes del científic. La mostra no oblida el paper de la dona del naturalista, Catalina Arbona Pruden, educada als Estats Units, culta i poliglota, que li va prestar una ajuda inestimable a l'hora

de traduir a l'anglès els treballs científics i la correspondència. L'exposició tampoc no deixa fora els interessos artístics de Guillem Colom; de fet, va ser un bon aquarellista, capacitat que va demostrar en una exposició de paisatges feta en els anys quaranta i en els mapes geològics, alguns de gran bellesa. Així, un dels dos comissaris de l'exposició, Lluç García, considera que Colom era un aquarellista "amb esperit de naturalista" o, en el seu cas, "un naturalista dotat d'un gran sentit estètic". O, tal com va expressar el 1984 Miquel Bota Totxo, quan es va fer a Pollença un homenatge a Colom: "Magna és la vostra volada/Sou de Sóller i sou Colom/Avui, Pollença us exalta/Geòleg, savi i pintor".

Signes Vitals, una publicació que detecta el pols de la Terra

GEA

Quines són les tendències ambientals que configuraran el futur de la Terra? *Signes Vitals* és una publicació del prestigiós Worldwatch Institute que analitza els hàbits de la població i dels agents econòmics del planeta per configurar les línies mestres del que, probablement, hagi de ser el nostre futur immediat. Du la firma, entre d'altres, de Lester Brown, Michael Ranner i Brian Halwell, vells coneguts a través dels in-

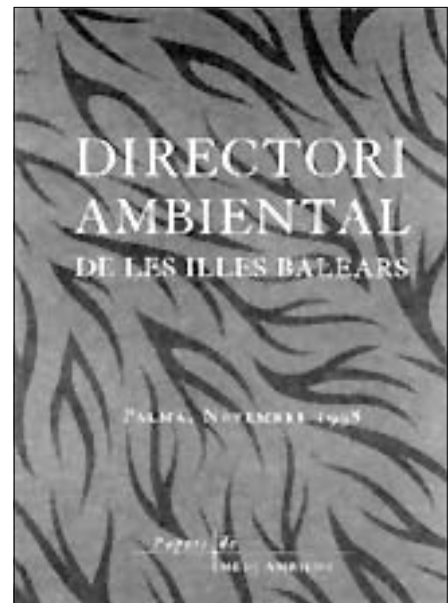
formes sobre "l'Estat del Món" que edita anualment el mateix institut.

La publicació en català de *Signes Vitals* ha estat possible gràcies a tres entitats, entre les quals hi figura "Sa Nostra", que s'han unit per donar suport a aquesta iniciativa. Les altres dues són la Fundació de la Caixa de Sabadell i el Centre UNESCO de Catalunya. La darrera edició, corresponent al 1999, és la vuitena de la sèrie, i quarta publicada en la nostra llengua.

Alguns aspectes destacats del darrer informe es refereixen al canvi climàtic. L'any 1998, per exemple, va ser el més calent d'ençà que es van començar a registrar les temperatures, el 1866. També s'hi inclou un informe sobre els desastres naturals meteorològics que en aquest mateix any han provocat pèrdues per valor de 92 mil milions de dòlars. D'altres es refereixen a les tendències alimentàries, a l'increment demogràfic -sis mil milions de persones a tot el món- o a la sanitat. Prop de sis milions de persones han estat infectades per la SIDA en un any, és a dir, onze persones cada minut.

Tot sobre els agents relacionats amb el medi ambient a les Balears

GEA

El *Directorí Ambiental de les Balears* publicat per "Sa Nostra" és un recull de tots els agents relacionats amb el medi ambient a les nostres illes. Inclou una fitxa de cadascuna de les organitzacions, organismes, entitats, etcètera, un "qui és qui" que, en la seva primera entrega, reuneix cent vuitanta-tres punts de referència. La intenció és que aquesta publicació sigui una eina útil per a tots aquells que treballen o s'interessen per qüestions relatives a l'entorn, la contaminació o la conservació de la natura.

L'origen de la publicació són les jornades organitzades per l'Obra Social i Cultural de "Sa Nostra" a Can Tàpera, fa ara dos anys, sota el títol d'*El Medi Ambient a les Balears: qui és qui?* Llavors, un dels objectius que es plantejaren va ser fer conèixer tots els agents que actuen sobre el medi ambient, per saber qui són, quines tasques desenvolupen, quines competències tenen, de quins mitjans disposen, etcètera.

En una primera fase es va elaborar un directori, que recopilava cent cinquanta-set agents distribuïts en desset categories diferents. Ara, el directori, amplia la xifra prop de trenta agents més, entre diferents òrgans de l'Administració, empreses, institucions, ONG i organitzacions diverses. La gran quantitat de fitxes demostra el dinamisme d'aquest sector que, any rere any, rep noves incorporacions.

Ses Salines d'Eivissa i Formentera, Patrimoni de la Humanitat

El Comitè del Patrimoni Mundial de la UNESCO ha inclòs ses Salines d'Eivissa al Llistat de Patrimoni de la Humanitat. Aquest reconeixement internacional suposa la valoració definitiva del patrimoni natural de l'indret.

El passat mes de desembre a Marrakech se celebrà la XXIIIa sessió de la Convenció sobre la Protecció del Patrimoni Mundial, Cultural i Natural, en la qual les praderies de *Posidonia oceànica* (herbes dels fons marins) i els esculls de corall de ses Salines

han estat considerats de gran importància per a la biodiversitat de la Mediterrània. El document recull el valor excepcional de les més de 210 espècies que habiten els fons marins de la Reserva.

MEDI MARÍ

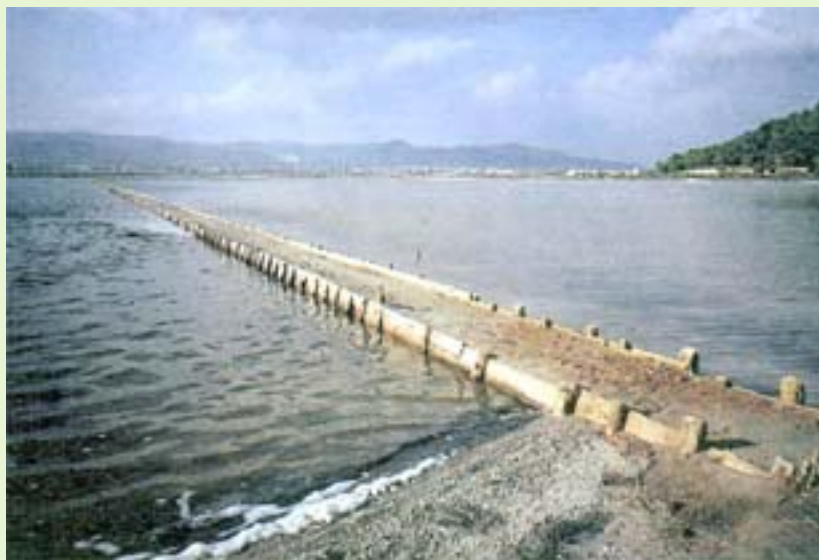
La gran qualitat i transparència de les aigües de la Reserva permet el desenvolupament de tot tipus de comunitats marines (fons rocosos, fons sorrencs, penya-segats i infinitat de coves marines, que allotgen gran nombre d'espècies tant de flora com de fauna. Morenes, polps, espets, anfosos, dofins i tortugues són habitants habituals de les seves aigües.

Un element importantíssim dels fons són les praderies submarines de *Posidonia oceanica* per la seva gran extensió i per ser unes de les millors conservades de la Mediterrània. Aquesta planta fanerògama juga un paper vital en l'oxigenació de les aigües i en la disminució de l'efecte erosiu de les ones sobre la platja, ja que formen un dic de protecció que evita la pèrdua de la fina i blanca arena. A més a més, és refugi i zona d'alimentació per a moltes espècies d'animals.

AVIFAUNA

L'existència de gran quantitat d'ecosistemes i ambients diferents permet una elevada diversitat d'avifauna a la Reserva. S'han censat devers 210 espècies entre les quals destaquen les poblacions d'aus aquàtiques, marines i forestals d'espais oberts o de vegetació baixa.

Així mateix, les zones humides de la Reserva són una àrea de pas d'importància

Ses Salines d'Eivissa (Mota tradicional).

internacional, ja que ofereixen un lloc estratègic en la dinàmica de les aus migratòries que utilitzen ses Salines com a lloc de descans en els seus llargs desplaçaments del nord d'Europa a Àfrica i viceversa. Destaquen les colònies d'aus aquàtiques que hi nidifiquen com la del xerraire i la del picaplatges camanegra, a més a més de les parelles reproductores de l'ànnera blanca. També són molt importants les poblacions hivernants del flamenc i de la cabussonera, a Formentera, i la presència d'ànguiles peixateres, que utilitzen els estanys com a zona permanent de caça.

A l'ecosistema litoral destaquen els illots d'es Freus, on s'ubiquen colònies de cria d'espècies protegides com la gavina de bec vermell, la baldritja, l'endèmic virot, i el corb marí.

EXPLOTACIÓ SALINERA

Les salines d'Eivissa i Formentera foren explotades per primera vegada pels cartaginesos cap a l'any 600 a.C. Des de llavors les diferents cultures que han anat poblant les illes Pitiüses van continuar aprofitant aquest recurs natural i la seva indústria, que adquiriren una gran transcendència comercial en la Mediterrània.

A partir de la reconquesta cristiana, les salines passaren a ser part de la Universitat que regia al poble pitiús, i durant molt de temps la sal fou un bé comú que suposà la principal font d'ingressos per a la població de les Illes.

Actualment, l'extracció de sal continua. L'explotació és en mans d'una empresa privada que utilitza encara mètodes tradicio-

nals, i que obté una sal d'excel·lent qualitat, molt preuada pel sector nòrdic de salaó.

LA VEGETACIÓ

L'àmbit de la Reserva Natural reuneix la majoria de les formacions vegetals existents a les illes d'Eivissa i Formentera: constitueix una excel·lent representació de la vegetació pitiüsa.

Estan ben desenvolupades les pinedes mediterrànies, els savinars costaners, els salicornars i la vegetació halòfila, els sistemes dunars i la vegetació litoral de penya-

segats. En conjunt reuneix quasi la meitat de les espècies existents a les Illes i alberga importants endemismes.

Les dunes requereixen una especial menció ja que formen un ecosistema d'alt valor ecològic i d'elevada fragilitat. Les formacions de s'Espalmador i de ses Illetes, a Formentera, constitueixen un dels sistemes dunars millors conservats del Mediterrani, i l'acusada degradació a què han estat sotmesos en els últims anys ha justificat la urgent actuació de protecció i de regeneració que s'ha portat a terme.

ENDEMISMES

A ses Salines existeix un gran nombre d'espècies de caràcter endèmic (amb una àrea de distribució molt restringida), algunes de les quals no s'han localitzat a cap altre lloc del món.

És als sistemes dunars i als illots on trobem major representativitat d'aquests importants elements naturals, ja que les seves singulars condicions ambientals determinen una especialització i una evolució particular, que formen variants endèmiques.

Entre les plantes destaquen la ginesta d'Eivissa, el molinet de les dunes i diverses espècies diferents del gènere *Limonium*. Encara són més nombrosos els endemismes animals, com caragols, escarabats, abelles i la sargantana pitiüsa (que a la vegada ha evolucionat en diferents races endèmiques a diferents illots) i la subespècie a Formentera de la rata de cua blanca.

Superfície:

11.231 ha de les quals 2.219 són terrestres i 9.012 marines.

Declaració:

Llei 26/1995, de 31 de juliol, de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Autoritat de gestió:

Conselleria de Medi Ambient del Govern de les Illes Balears.

Distincions nacionals i internacionals:

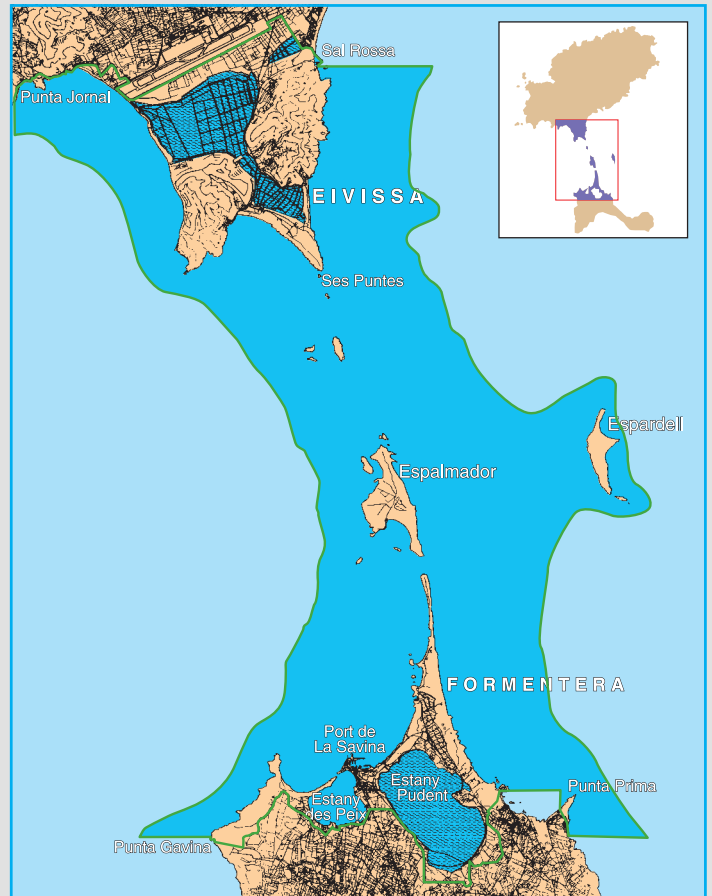
Zona d'Espècial Protecció per a les Aus (ZEPA) CE.
Àrea natural d'Espècial Interès (ANEI) CAIB.
Zona Humida d'Importància Internacional (RAMSAR).

Hàbitats més importants:

Praderies submarines de *Posidonia oceanica*.
Zona humida d'estratègia internacional per a les aus migratòries.

Espècies més importants:

Colònies d'aus aquàtiques: xerraire i picaplatges camanegra.
Ànnera blanca.
Poblacions d'hivern del flamenc i de la cabussonera a Formentera.
Àguiles peixateres.

Sargantana Pitiüsa. (*Podacis Pityusensis*).

Als illots d'es Freus: gavina de bec vermell, la baldritya, l'endèmic virot, el paio i el corb marí.

Plantes: ginesta d'Eivissa, el molinet de les dunes i diverses espècies diferents del gènere *Limonium*.

Endemismes animals: caragols, escarabats, abelles i la sargantana pitiüsa i la rata de coa blanca (subespècie de Formentera).

Serveis i direccions d'interès:

Eivissa. Reserva Natural. Carrer Antoni Guasch, núm. 2, 1r dreta.

Telf. 97 302 561 Fax. 971 307 161.

e-mail: rnsalibi@interbook.net

Formentera: Reserva Natural. Passeig de la Marina, 2.

Telf. 971 323 283 Fax. 971 322.

e-mail: rnsalibi@interbook.net